BIBLIOTECA ŞCOLARĂ

PUBLICAȚIUNE PENTRU CULTURA ELEVILOR

ANTOLOGIA UMORULUI ROMÎNESC

VOLUMUL I

—

BUCUREȘTI 1934

© www.dacoromanica.ro

Biblioteca şcolară apare sub îngrijirea unui grup de profesori şi-şi propune să editeze texte literare destinate uzului elevilor.

Manuscrisele şi corespondenţa se vor adresa Bibliotecii Şcolare, Str. G-ral Lahovary, 12.

Comitetul de conducere se compune din d-nii: J. Byck, I. Creţu, Al. Graur, N. I. Russu şi Gh. Şerban.

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA ŞCOLARĂ
PUBLICAŢIUNE PENTRU CULTURA ELEVILOR

ANTOLOGIA UMORULUI ROMÎNESC

VOLUMUL I

BUCUREŞTI 1934

www.dacoromanica.ro

I. L. CARAGIALE

D-l Goe

Vizită

Bubico

Petițiune

www.dacoromanica.ro

D-l Goe...

Ca să nu mai rămîie repetent şi anul acesta, mam'mare, mamiţica şi tanti Miţa au promis tînărului Goe să-l ducă'n Bucureşti de 10 Mai.

Puţin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în capitală numai de hatîrul fiului şi nepoţelului lor. Destul că foarte de dimineaţă, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tînărul Goe, aşteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebue să le ducă la Bucureşti. Adevărul e că, dacă se hotărăşte cineva să asiste la o sărbătoare naţională aşa de importantă, trebue s'o ia de dimineaţă. Trenul în care se vor sui ajunge în gara de nord la opt fără zece a. m. D-l Goe este foarte impacient şi, cu un ton de comandă, zice încruntat:

— Mam'mare, de ce nu mai vine ?... Eu vreau să vie !

— Vine, vine acuma, puişorul mamii ! răspunde cocoana.

Şi sărută pe nepoţel; apoi îi potriveşte pălăria.

Tînărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripţia pe pamblică: *le Formidable,* şi sub pamblică bi-

www.dacoromanica.ro

letul de călătorie înfipt de tanti Miţa... că „aşa ţin bărbaţii biletul".

— Vezi ce bine-i şade lui, zice mam'mare, cu costumul de marinel ?

— Mamiţo, nu ţi-am spus că nu se zice marinel ?

— Da cum ?

— Marinal...

— Ei ! ziceţi voi cum ştiţi; eu zic cum am apucat. Aşa se zicea pe vremea mea, cînd a ieşit întîi moda asta la copii — marinel.

— Vezi că sînteţi proaste amîndouă ? întrerupe tînărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel.

— Da cum, procopsitule ? întreabă tanti Miţa cu un zîmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de ! n'a învăţat toată lumea carte ca d-ta! zice mam'mare, şi iar sărută pe nepoţel şi iar îi potriveşte pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuţii filologice: soseşte trenul — şi nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoinţă din partea unor tineri politicoşi, care merg pînă la o staţie apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare îşi face cruce, apoi aprinde o ţigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să şadă în coridorul vagonului cu bărbaţii.

— Nu !... nu e voie să scoţi capul pe fereastră, mititelule ! zice unul dintre tineri lui d-l Goe, şi-l trage puţin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urîtule ? zice mititelul, smucindu-se.

Şi după ce se strîmbă la urîtul, se spînzură iar cu amîndouă mîinile de vergeaua de alamă şi scoate iar capul. Dar n'apucă să răs-

www.dacoromanica.ro

punză ceva urîtul, şi mititelul îşi retrage îngrozit capul gol înăuntru şi'ncepe să sbiere:

— Mamiţoo ! mam'maree! tantii !

— Ce e? ce e? sar cocoanele.

— Să oprească! sbiară şi mai tare Goe, bătînd din picioare. Mi-a sburat pălăria ! să opreascăăă !!!

Tot într'un timp, iacătă conductorul intră să vază cine s'a suit dela staţia din urmă.

— Biletele, domnilor !

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicînd d-lui conductor de ce nu poate şi Goe să facă acelaşi lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, şi, dacă a sburat pălăria, firește c'a sburat cu pamblică şi cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

— Parol ! chiar eu l-am cumpărat ! zice tanti Miţa.

Conductorul însă nu înţelege, pretinde bilet; dacă nu, la staţia apropiată, trebue să-l dea jos pe d-l Goe. Aşa scrie regulamentul: dacă un pasager n'are bilet şi nu declară că n'are bilet, i se ia o amendă de 7 lei şi 50 de bani, şi-l dă jos din tren la orice staţie.

— Dar noi n'am declaratără ? strigă mamiţa.

— Ce e vinovat băiatul, dacă i-a sburat pălăria ? zice mam'mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră ? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră ! zice cu pică urîtul.

— Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta ? zice tanti Miţa urîtului...

— Uite ce e, cocoană, zice conductorul, trebue să plătiţi un bilet...

— Să mai plătim ? n'am plătitără odată ?

— Şi pe d'asupra un leu şi 25 bani.

www.dacoromanica.ro

— Şi pe d'asupra ?...

— Vezi, dacă nu te-astîmperi? zice mamiţa, şi-l sgudue pe Goe de mînă.

— Ce faci, soro ? eşti nebună ? nu ştii ce simţitor e ? zice mam'mare.

Şi, apucîndu-l de mîna cealaltă, îl smuceşte dela mamiţa lui, tocmai cînd trenul, clănţănind din roate, treçe la un macaz. Din smucitura lui mam'mare într'un sens, combinată cu clătinătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe îşi pierde un moment centrul de gravitate şi se reazimă în nas de clanţa uşii de la cupeu. Goe începe să urle... In sfîrşit, n'au ce să facă. Trebue să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie !... Ce-o să facă d-l Goe la Bucureşti cu capul gol ? şi toate prăvăliile închise !... s'ar întreba oricine, care nu ştie cîtă grije are mam'mare şi cîtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întîmplă să plouă, ori răcoare ? Şi mam'mare scoate din săculeţul ei un beret tot din uniforma canonierii „le Formidable".

— Te mai doare nasul, puişorule ? întreabă mam'mare ?

— Nu... răspunde Goe.

— Să moară mam'mare ?

— Să moară !

— Ad', să-l pupe mam'mare, că trece !

Şi-l pupă în vîrful nasului; apoi, aşezîndu-i frumos beretul:

— Parcă-i şade mai bine cu bereul?... zice mam'mare scuipîndu-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i şade lui bine ? adaogă tanti Miţa, şi îl scuipă şi dumneaei şi îl sărută.

— Lasă-l încolo ! că prea e nu ştiu cum !...

www.dacoromanica.ro

Auzi d-ta ! pălărie nouă şi biletul ! zice mamiţa, prefăcîndu-se foarte supărată.

— Să fie el sănătos, să poarte mai bună ! zice mam'mare.

Dar mamiţa adaogă :

— Dar pe mamiţica n'o pupi ?

— Pe tine nu vreau ! zice Goe cu humor.

— Aşa ? zice mamiţa. Lasă !... şi-şi acopere ochii cu mîinile şi se face că plînge.

— Las' că ştiu eu că te prefaci, zice Goe.

— Ţi-ai găsit pe cine să'nşeli ! zice mam' mare.

Mamiţa începe să rîză; scoate din săculeţ ceva şi zice :

— Cine mă pupă... uite!... ciucalată !

Mamiţa pupă pe Goe, Goe pe mamiţa şi, luînd bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

— Puişorule, nu mai scoate capul pe fereastră !... E lucru mare, cît e de deştept! zice mam'mare.

— E ceva de speriat, parol ! adaogă tanti Miţa.

Pe cînd Goe îşi mănîncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una de alta... Trenul aleargă acuma despre Crivina către Periş.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamiţo ! zice mamiţa către mam'mare.

Mam'mare se ridică bătrîneşte şi se duce în coridor :

— Goe ! puişorule ! Goe ! Goe !

Goe nicăeri.

— Vai de mine ! ţipă cocoana ! Nu-i băiatul! Unde e băiatul !... s'a prăpădit băiatul !

Şi toate cocoanele sar...

— A căzut din tren băiatul ! Ţaţo, mor !

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se

www.dacoromanica.ro

aud bubuituri în uşa compartimentului unde nu intră decît o persoană.

— Goe ! maică ! acolo eşti ?

— Da !

— Aide ! zice mam'mare; ieşi odată ! ne-ai speriat !

— Nu pot ! sbiară Goe dinăuntru.

— De ce ?... te doare la inimă ?

— Nu ! nu pot...

— E încuiat ! zice mam'mare, vrînd să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide ! sbiară Goe desperat.

— Vai de mine ! îi vine rău băiatului înăuntru !

In sfîrşit, iacătă conductorul cu biletul: primeşte paralele şi liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca şi cum l-ar revedea după o îndelungată absenţă. Şi mam'mare se hotărăşte să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întîmple ceva puişorului. Puişorul vede o linie de metal în colţul coridorului, care are la capătul de sus o maşină cu mîner. Se suie 'n picioare pe geamantan, pune mîna pe mînerul maşinii şi începe să tragă.

— Şezi binişor, puişorule ! să nu strici ceva! zice mam'mare...

Trenul îşi urmează drumul dela Periş către Buftea cu mare vitesă. Dar pe la mijlocul chilometrului 24, deodată s'aude un şuer, apoi semnalul de alarmă, trei fluiere scurte, şi trenul se opreşte pe loc, producînd o zguduitură puternică.

— Ce e ? ce e ?... Toţi pasagerii sar înspăimîntaţi: la ferestre, la uşi, pe scări...

— Goe ! puişorule ! Goe ! strigă tanti Miţa şi se repede afară din compartiment.

www.dacoromanica.ro

Goe este în coridor... De ce s'a oprit trenul?

Cineva, nu se ştie din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon ?... Asta e uşor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decît rupîndu-se aţa înnodată şi cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinînd roatele tamponate cu toată presiunea, aşa de tamponate că-i trebue vre-o zece minute mecanicului să-şi încarce iar pompa de aer comprimat şi să poată urni trenul din loc. In toată vremea asta, conductorii şi şeful trenului aleargă din vagon în vagon şi cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici, în ce vagon era ruptă aţa plumbuită şi răsturnată manivela ? Ciudat ! tocmai în vagonul de unde sburase mai adineaori pălăria marinerului! Cine? cine a tras manivela ? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu puişorul în braţe. Nu se poate şti cine a tras manivela.

Trenul se porneşte în sfîrşit, şi ajunge în Bucureşti cu o întîrziere de cîteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare aşează frumuşel beretul lui Goe, îl scuipă pe puişor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul şi-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se suie cu puişorul în trăsură şi pornesc în oraş:

— La bulivar, birjar! la bulivar !...

www.dacoromanica.ro

Vizită

M'am dus la Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s'o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaş foarte drăguţ de vre-o opt anişori. N'am voit să merg cu mîna goală şi i-am dus băieţelului o minge foarte mare de cauciuc şi foarte elastică. Atenţiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele şi mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roşiori în uniformă de mare ţinută. După formalităţile de rigoare, am început să convorbim despre vreme, despre sorţii agriculturii,—d-l Popescu tatăl este mare agricultor,—despre criză şcl. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că dela o vreme i se urăşte chiar unei femei cu petrecerile, mai ales cînd are copii.

— Să-ţi spun drept, cît era Ionel mititel, mai mergea ; acu, de cînd s'a făcut băiat mare, trebue să mă ocup eu de el ; trebue să-i fac educaţia. Şi nu ştiţi d-voastră bărbaţii cît timp îi ia unei femei educaţia unui copil, mai ales cînd mama nu vrea să-l lase fără educaţie !

Pe cînd doamna Popescu îmi expune părerile ei sănătoase în privinţa educaţiei copiilor,

www.dacoromanica.ro

auzim dintr'o odaie de alături o voce răguşită de femeie bătrînă:

— Uite, coniţă, Ionel nu s'astîmpără !

— Ionel ! strigă madam Popescu. Ionel, vin' la mama !

Apoi, către mine încet:

— Nu ştii ce ştrengar se face... şi deştept....

Dar vocea de dincolo adaogă:

— Coniţă ! uite Ionel ! vrea să-mi răstoarne maşina !... Astîmpără-te, că te arzi !

— Ionel ! strigă iar madam Popescu. Ionel ! vin' la mama !

— Sări, coniţă ! varsă spirtul ! s'aprinde !

— Ionel ! strigă iar mama, şi se scoală repede, să meargă după el. Dar pe cînd vrea să iasă pe uşă, apare micul maior de roşiori cu sabia scoasă şi-i opreşte trecerea, luînd o poză foarte marţială. Mama ia pe maiorul în braţe şi-l sărută...

— Nu ţi-am spus să nu te mai apropii de maşină, cînd face cafea, că dacă te-aprinzi, moare mama ? Vrei să moară mama ?

— Dar, întrerup eu, pentru cine aţi poruncit cafea, madam Popescu ?

— Pentru dumneata.

— Da de ce vă mai supăraţi ?

— Da ce supărare !

Madam Popescu mai sărută odată dulce pe maiorăşul, îl scuipă, să nu-l deoache, şi-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută milităreşte şi merge într'un colţ al salonului unde pe două mese, pe canapea, pe foteluri şi pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trîmbiţă şi o tobă. Atîrnă toba de gît, sue pe un superb cal vînăt rotat, pune trîmbiţa la gură şi, legănîndu-se călare, începe să bată toba cu o mînă şi să sufle în trîm-

www.dacoromanica.ro

biţă. Madam Popescu îmi spune ceva ; eu n'aud nimica. Ii răspund totuşi că nu cred să mai ţie mult gerul aşa de aspru : ea nu aude nimica.

— Ionel! Ionel!! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, cînd sînt musafiri !

Iar eu, profitînd de un moment cînd trîmbiţa şi toba tac, adaog :

— Şi pe urmă, d-ta eşti roşior, în cavalerie.

— Maior ! strigă mîndrul militar.

— Tocmai ! zic eu. La cavalerie nu e tobă ; şi maiorul nu cîntă cu trîmbiţa; cu trîmbiţa cîntă numai gradele inferioare; maiorul comandă şi merge 'n fruntea soldaţilor cu sabia scoasă.

Explicaţia mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gît toba, pe care o trînteşte cît colo ; asemenea şi trîmbiţa. Apoi începe să comande :

— Inainte ! marş !

Şi cu sabia scoasă, începe să atace straşnic tot ce întîlneşte în cale. In momentul acesta, jupîneasa cea răguşită intră cu tava aducînd dulceaţă şi cafele. Cum o vede, maiorul se opreşte o clipă, ca şi cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, şi maiorul dînd un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un ţipăt de desperare.

— Ţine-l, coniţă, că mă dă jos cu tava !

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupîneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudenţa să iasă din neutralitate şi să intervie în răz-

www.dacoromanica.ro

boi, primeşte în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

— Vezi ? vezi, dacă faci nebunii ? Era să-mi scoţi ochiul... Ţi-ar fi plăcut să mă omori ? Sărută-mă, să-mi treacă şi să te iert.

Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceaţa, mă pregătesc să sorb din cafea...

— Nu vă supără fumul de tutun ? întreb eu pe madam Popescu.

— Vai de mine ! la noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... şi... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Şi zicînd „dumnealui", mama mi-arată rîzînd pe domnul maior.

— A ! zic eu, şi dumnealui ?

— Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu ţigara în gură, să te prăpădeşti de rîs.... ca un om mare...

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otravă...

— Da tu de ce tragi ? mă'ntrerupe maiorul lucrînd cu lingura în cheseaua de dulceaţă...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceaţă, mamă ! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vre-o trei-patru linguriţe; apoi iese cu cheseaua în vestibul.

— Unde te duci ? întreabă mama.

— Viu acu ! răspunde Ionel.

După un moment, se 'ntoarce cu cheseaua goală ; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu ţigarete regale, scoate una, o pune în gură, şi mă salută milităreşte, ca orice soldat care cere unui ţivil să-i împrumute foc. Eu nu ştiu ce trebue să fac. Mama, rîzînd, îmi face cu ochiul, şi mă îndeamnă să servesc pe domnul maior. Intind

www.dacoromanica.ro

ţigareta mea, militarul o aprinde pe a lui şi fumînd ca orice militar , se plimbă foarte grav de colo pînă colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe cînd mama îl scuipă, să nu-l deoache şi îmi zice :

— Scuipă-l, să nu mi-l deochi !

Maiorul şi-a fumat ţigareta pînă la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu şi începe s'o trîntească. Mingea sare pînă la policandrul din tavanul salonului, unde turbură grozav liniştea ciucurilor de cristal.

— Ionel ! astîmpără-te, mamă ! Ai să spargi ceva.... Vrei să mă superi ? vrei să moară mama ?

Dar maiorul s'a 'ndîrjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mînă: o trînteşte cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceaşca, dar, vorba Francezului, *entre la coupe et les lèvres...* mingea îmi sboară din mînă ceaşca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, coloarea oului de raţă.

— Ai văzut ce-ai făcut ?... Nu ţi-am spus să te-astîmperi?... Vezi! ai supărat pe domnul!... Altă dată n'o să-ţi mai aducă nici o jucărie !

Apoi, întorcîndu-se către mine, cu multă bunătate :

— Nu e nimica! iese... Cafeaua nu pătează! iese cu niţică apă caldă...

Dar n'apucă să termine, şi odată o văd schimbîndu-se la faţă ca de o adîncă groază. Apoi dă un ţipăt şi, ridicîndu-se de pe scaun:

— Ionel! mamă! ce ai ?

Mă 'ntonc şi văz pe maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduţi şi cu drăgălaşa lui figură strîmbată. Mama se repede spre el, dar pînă să facă un pas, maiorul cade lat.

www.dacoromanica.ro

— Vai de mine ! ţipă mama. E rău copilului !.... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi deschei repede mondirul la gît şi la piept.

— Nu-i nimica! zic eu. Apă rece!

Il stropesc bine, pe cînd mama pierdută îşi smulge părul.

— Vezi, domnule maior ? îl întreb eu, după ce îşi mai vine în fire: vezi? Nu ţi-am spus eu că tutunul nu e lucru bun? Altă dată să nu mai fumezi!

Am lăsat pe madam Popescu liniştită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, şi am ieşit. Mi-am pus şoşonii şi paltonul şi am plecat. Cînd am ajuns acasă, am înţeles de ce maiorul ieşise un moment cu cheseaua în vestibul — ca să-mi toarne dulceaţă în şoşoni.

---

www.dacoromanica.ro

Bùbico...

Nouă ceasuri şi nouă minute... Peste şase minute pleacă trenul. Un minut încă şi se 'nchide casa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sînt în vagon... Trec de colo pînă colo prin coridor, să văz în care compartiment aş găsi un loc mai comod... Aci. O damă singură, şi fumează, atît mai bine! Intru şi salut, cînd auz o mîrîitură şi văz apărînd dintr'un paneraş de lîngă cocoana capul unui căţel lăţos, plin de funde de panglici roşii şi albastre, care începe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea 'n iatacul stăpînii-si.

— Bubico! zice cocoana... şezi mumos, mamă !

— Norocul meu, gîndesc eu, să trăesc bine!.. Lua-te-ar dracul de javră!

Bubico se linişteşte puţin; nu mai latră; îşi retrage capul în paneraş, unde i-l acopere iar cocoana cu un tărtănaş de lînă roşie; dar tot mîrîe înfundat... Eu, foarte plictisit, mă lungesc pe canapeaua din faţa cocoanii şi 'nchiz ochii. Trenul a pornit... Prin coridor umblă pasageri şi vorbesc. Bubico mîrîe arţăgos.

— Biletele, domnilor! zice conductorul, intrînd cu sgomot în compartimentul nostru.

Acum Bubico scoate capul foarte sus şi,

www.dacoromanica.ro

vrînd să sară afară dela locul lui, începe să latre şi mai grozav ca adineaori. Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează. Conductorul face un pas către cocoana, care-şi caută biletul ei în săculeţul de mînă, pe cînd Bubico latră şi chelălăe desperat, smucindu-se să iasă din paner.

— Bubico, zice cocoana, şezi mumos, mamiţo !

Şi'ntinde biletul. Cînd mîna conductorului s'a atins de mîna cocoanei, Bubico parc'a 'nnebunit. Dar conductorul şi-a terminat treaba şi iese. Cocoana îşi înveleşte favoritul mîngîindu-l „mumos"; eu mă lungesc la loc închizînd ochii, pe cînd Bubico mîrîe înfundat, ca tunetul care se tot depărtează după trecerea unei grozave furtuni. Acum nu se mai aude de loc. Dar auz hîrşiitul unui chibrit: cocoana îşi aprinde o ţigaretă... Incă nu mi-e somn. De ce n'aş aprinde şi eu una ? A ! de grabă să nu pierz trenul, am uitat să-mi iau chibrituri. Dar nu face nimic... S'o rog pe mamiţa lui Bubico... Scot o ţigaretă, mă ridic şi dau să m'apropii de cocoana. Dar n'apuc să fac bine o mişcare, şi Bubico scoate capul lătrîndu-mă mai furios decît pe conductor; latră şi chelălăe şi tuşeşte şi...

— Bubico, zice cocoana, şezi mumos, mamiţico !

— Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului! zic în gîndul meu. N'am văzut de cînd sînt o javră mai antipatică şi mai scîrboasă... Dacă aş putea, i-aş rupe gîtul.

In sbieretele desperate ale lui Bubico, mamiţica îmi dă s'aprind. Ii mulţumesc şi m'aşez în locul cel mai depărtat din compartiment, de teamă că n'am să mai pot rezista pornirii

www.dacoromanica.ro

și am să-i trag la cap cînd și l-o mai scoate din paner.

— Frumușel cățel aveți, zic eu cocoanii după cîteva momente de tăcere; da rău!

— Aș! nu e rău, zice cocoana; pînă se'nvață cu omul; dar nu știți ce cuminte și fidel este, și deștept! Ei bine! e ca un om, frate! doar că nu vorbește....

Apoi către paner, cu multă dragoste:

— Unde-i Bubico ?... Nu e Bubico !...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

— Să-i dea mama băiețelului zăhărel? Bubico ! Bubi !!

Băiețelul scoate capul cu panglicuțe... Mamița-l degajează din țoalele în care dospește 'nfășurat și-l scoate afară. Bubico se uită la mine și mîrîe 'n surdină. Eu, apucat de groază la ideea că nenorocitul ar încerca să mă provoace, zic cocoanei:

— Madam ! pentru Dumnezeu, țineți-l să nu se dea la mine! eu sînt nevricos, și nu știu ce-aș fi în stare.... de frică.

Dar cocoana, luînd în brațe pe favorit și mîngîindu-l cu toată duioșia:

— Vai de mine! cum crezi d-ta?... Noi sîntem băieți cuminți și bine crescuți... Noi nu sîntem mojici ca Bismark.

— Ha? zic eu.

— Bismark al ofițerului Papadopolinii.

Dîndu-mi această explicație, cocoana scoate din săculețul de mînă o bucățică de zahăr:

— Cui îi place zăhărelul?...

Bubico (făcînd pe bancă sluj frumos, cu toată clătinătura vagonului) — Ham!

— Să-i dea mamițica băiatului zăhărel ?

Bubico. — Ham! Ham!

Și apucă bucățica de zahăr și'ncepe s'o ron-

www.dacoromanica.ro

ţăe... Cocoana scoate din alt săculeţ o sticlă cu lapte, din care toarnă într'un pahar; apoi:

— Cui place lăptic?

Bubico (lingîndu-se pe bot) — Ham!

— Să-i dea mamiţica lăptic băiatului ?

Bubico (impacient) — Ham! Ham!

— Ah! suspin eu în adînc; lua-te-ar hengherul, Bubico!

Dar cocoana apropie paharul de botul favoritului, care'ncepe să lăpăe, şi lăpăe, şi lăpăe, pînă cînd un pasager se arată la uşa compartimentului nostru uitîndu-se 'năuntru. Bubico se opreşte din lăpăit şi se porneşte să latre ca o fiară, cu ochii holbaţi şi muşcînd în sec şi clănţănind din dinţi şi tuşind şi...

— Vedea-te-aş la Babeş, jigărae îndrăcită! gîndesc eu, şi prin mintea mea încep să treacă fel de fel de idei, care de care mai crudă şi mai infamă.

Pasagerul s'a retras dela geam. Bubico s'a potolit. Cocoana toarnă iar lapte'n pahar şi bea şi dumneaei. Eu simţ cum mă năvălesc, din ce în ce mai irezistibile, ideile negre.

— *A propos,* zic eu; madam, vorbeaţi adineaori de Bismark... al...

— Al ofiţerului Papadopolinii...

— Ei! Ce e Bismark?

— Un dulău de curte... Era să mi-l omoare pe Bubico... Papadopolina are o căţeluşă, Zambilica, foarte frumuşică! şade alături de mine; sîntem prietene; şi dumnealui, (arată pe Bubico) curte teribilă ! (către Bubico) Craiule !... (către mine) Mizerabila de servitoare, o dobitoacă ! i-am spus, cînd l-a dus afară de dimineaţă — că nu ştii ce curat e ! — zic : „Bagă de seamă să nu scape, să se ducă iar la Papadopolina, că-l rupe Bismark... du-

www.dacoromanica.ro

lăul ofiţerului, care şade cu chirie la ea (tuşeşte cu mult înţeles). Eu nu ştiu ce făceam pîn casă, cînd auz afară chelălăituri şi ţipete... Strig: „Bubico! Bubico! unde e băiatul?!" Alerg... Mi-l aducea dobitoaca pe braţe; d'abia-l scoseseră ea şi Papadopolina şi soldatul ofiţerului din gura dulăului. Ce să-l vezi ?... tăvălit, leşinat şi moale ca o cîrpă. Zic: „Vai de mine ! moare băiatul !" Stropeşte-l cu apă ! dă-i cu odicolon la nas !... Ce-am pătimit, numai eu ştiu... Două săptămîni a zăcut... Am adus şi doftor. Da'n sfîrşit, slavă Domnului ! a scăpat... (către Bubico). Mai merge la Zambilica băiatul ?

Bubico. — Ham!

— Să te mănînce Bismark..., craiule !

— Ham ! ham !

Şi sare de pe bancă jos, în vagon, şi apucă spre mine.

— Cocoană ! strig eu, ridicîndu-mi picioarele; eu sînt nevricos, să nu se dea la mine, că...

— Nu, frate ! zice cocoana, nu vezi că vrea să se'mprietenească ? Aşa e el : numaidecît simte pe cine-l iubeşte...

— A ! zic eu, avînd o inspiraţie infernală ; a! simte pe cine-l iubeşte... vrea să ne 'mprietenim ?... Bravo !

Şi pe cînd căţelul se apropie să mă miroasă, iau un pacheţel de bomboane, pe care le duc în provincie la un prieten; îl deschid, scot un bombon şi, întinzîndu-l în jos, cu multă blîndeţe :

— Cuţu, cuţu ! Bubico băiatul ! Bubi !

Bubico, dînd din coadă, se apropie mai întîi cu oarecare sfială şi îndoinţă, apoi, încura-

www.dacoromanica.ro

jat de blîndeţea mea, apucă frumos bombonul şi'ncepe să-l clefăe.

— Vezi că v'aţi împrietenit ? zice cocoana, cu multă satisfacţie de această apropiere.

Apoi îmi spune genealogia favoritului... Bubico este copilul lui Garson şi al Gigichii, care era soră cu Zambilica a Papadopolinii; ceea ce, care va să zică, însemnează că Zambilica este mătuşa lui Bubico, după mamă... In timp ce cocoana-mi povesteşte, eu, înfrînîndu-mi aversiunea şi desgustul în favoarea unui scop înalt, întrebuinţez cele mai înjositoare mijloace spre a intra în bunele graţii ale nepotului Zambilichii. Şi'n adevăr, Bubico se tot apropie de mine, pînă se lasă să-l iau în braţe. Simţ că mi se bate inima de teamă ca nu cumva, printr'o mişcare ori privire, să trădez un plan mare ce l-am croit în adîncul conştiinţei mele. Cocoana nu se poate mira îndestul de prietenia ce-mi arată Bubico, pe cînd eu cultiv cu stăruinţă această prietenie atît de scumpă mie, prin mîngîieri şi bomboane.

— Ei vezi ! cum v'aţi împrietenit... Ce e, Bubico? ce e, mamă? iubeşti pe domnul? da?

Şi Bubico răspunde, gudurîndu-se'n braţele mele !

— Ham !

— Aşa ? ai trădat-o care va să zică pe mamiţica ?... craiule !

Bubico. — Ham! ham!

— Trebue să fii om bun ! Nu trage el la fitecine...

— Fireşte, coconiţă ; simte cîinele ; are instinct.

Cînd zic acestea, iată că trenul se opreşte în Crivina. Pe peron se aud lătrături şi ceartă de cîini. Bubico dă să se smucească din braţele

www.dacoromanica.ro

mele; eu îl ţin bine; el începe să latre îndîrjit către fereastra vagonului. Trenul opreşte iar, şi Bubico, întorcînd capul către partea de unde s'aude depărtîndu-se cearta semenilor lui, latră mereu ! eu îl mîngîi, să-l potolesc ; el, cînd nu se mai aude nimic, ridică botul spre tavan şi începe, în braţele mele, să urle... în braţele mele !

— Ah ! Bubico, zic eu în sine-mi, mîngîindu-l frumos; de capu-ţi !... vedea-te-aş mănuşi !

Dar Bubico urlă mereu.

— Doamnă, zic eu, rău faceţi că-l ţineţi aşa de aproape pe Bubico şi acoperit aşa în căldură, poate să turbeze... Chiar aşa, aici e prea cald.

Şi zicînd acestea, mă scol cu Bubico'n braţe şi m'apropii de fereastra vagonului. Pun pe Bubico binişor jos lîngă mamiţa lui, şi cobor geamul, aplecîndu-mă să respir. Afară, noapte neagră ca şi ideile mele.

— Bine faci ! să mai iasă fumul de ţigară, zice cocoana.

Intrăm pe podul Prahovii... Mă'ntorc, iau o bomboană, i-o arăt lui Bubico, care s'apropie de mine bîţîind frumuşel din coadă.

— Pe memoria lui Plutone şi a fidelului său Cerber ! zic eu în gînd; jur că au minţit acei care au cîntat instinctul cîinilor! E o minciună! Nu există!

Bubico îmi ia bomboana; îl iau iar în braţe şi mă dau lîngă fereastră, ridicîndu-l în dreptul deschizăturii. Aerul răcoros, trecîndu-i pe la bot, face mare plăcere lui Bubico. Scoate limba şi respiră din adînc.

— Să nu-l scapi pe fereastră !... pentru Dum...

www.dacoromanica.ro

Dar n'apucă mamiţica să rostească 'ntreg sfîntul nume al Creatorului, şi Bubico dispare ca un porumbel alb în neagra noapte, înapoi spre Bucureşti, sburînd — la Zambilica, probabil. Mă'ntorc cu faţa spre cocoana şi, prezentîndu-i mîinile goale, strig exasperat:

— Doamnă !

Un răcnet!... A'nebunit cocoana!

— Repede, doamnă, semnalul de alarmă!

O duc la semnal şi o'nvăţ cum să-l tragă. Pierdută de durere, execută mişcarea cu o supremă energie. Trenul, stop! pe loc. Clătinătură colosală. Emoţie generală 'ntre pasageri.

— Cine? cine a dat alarma?

— Dumneaei! zic eu către personalul trenului, arătînd pe cocoana leşinată.

Trenul se pune din nou în mişcare. La Ploeşti, cocoana s'a deşteptat din leşin; sdrobită de nenorocire, trebue să răspunză la procesul-verbal ce i se dresează pentru întrebuinţarea semnalului. Pe cînd, în mijlocul pasagerilor grămădiţi, cocoana se jeleşte, eu m'apropiu de urechea ei şi, c'un rînjet diabolic, îi şoptesc răspicat:

— Cocoană! eu l-am aruncat mînca-i-ai coada!

Ea leşină iar... Eu trec ca un demon prin mulţime şi dispar în noaptea neagră...

www.dacoromanica.ro

Petiţiune...

E în toiul verii, cînd serviciile publice încep dimineaţa la 7 şi sfîrşesc la 2 d. am. Toată noaptea a bîntuit căldură apăsătoare şi acuma pe un cer senin, a răsărit soarele, ameninţînd cu groaznică dogoare. Ce are să fie peste zi?

Sînt 7 ceasuri fără 10 minute de dimineaţă. In biroul registraturii generale a unei mari administraţiuni, impiegatul îşi pregăteşte registrul, aşteptînd să bată ceasul, ca să ridice oblonul de la ferestruia pe unde i se înmînează corespondenţa oficială şi petiţiile particulare. Pe cînd se şterge de sudoare, gîndind la cine ştie ce, aude ciocănituri la oblonul lăsat. Se uită la ceasul său, regulat adineaori după cel oficial: 7 fără 5 minute... Dă din umeri, se şterge iarăşi, şi gîndeşte mai departe... Ciocăniturile de afară au trecut; dar peste cîteva momente iar încep, cu mai multă tărie şi insistenţă. Impiegatul dinăuntru se uită la ceas: 7 fără 2 minute. Dă din umeri, se şterge de sudoare şi îşi urmează gîndirile intime... Ciocăniturile se îndoesc cu violenţă... In sfîrşit, cele două minute au trecut: ceasul arată 7 punct. Impiegatul trage zăvorul şi ridică oblonul, lăsînd ferestruia închisă numai cu geamul. Se uită afară. La geam, e un domn, care aşteaptă; probabil acela ciocănea. Impiegatul ridică şi geamul.

www.dacoromanica.ro

— D-voastră ciocăneați așa ?

— Da.

— D-voastră nu știți că biroul se deschide la 7 ?

— Ba da.

Și zicînd aceasta, domnul vîră adînc capul pe ferestruică înăuntru; impiegatul, surprins de această mișcare, se dă înapoi și lasă din mînă geamul mobil, care pică peste gîtul domnului ca tăișul unei ghilotine. Domnul vrea să tragă capul afară, dar nu poate.

— Ridică! domnule! strigă domnul cu ochii mari.

Impiegatul ridică binișor ferestruica; domnul își retrage capul.

— Ce poftiți?

— Am o afacere de registrat...

Și domnul iar vrea să bage capul. Dar impiegatul prinde de veste, lasă repede geamul, care atinge vîrful nasului domnului.

— Poftiți pe ușă, înăuntru, dacă aveți vre-o afacere! strigă impiegatul, făcînd acelui domn semn cu mîna pe unde poate intra în birou.

Domnul ascultă, pleacă dela ferestruică și'ndată apare în ușă. Este un om nici prea tînăr, nici prea bătrîn; pare foarte ostenit, și un ochi deprins ar pricepe îndată că domnul acesta n'a dormit noaptea. E asudat și prăfuit; mișcările îi sînt nesigure ca și articularea vorbelor. Apărînd în pervazul ușii, ține într'o mînă pălăria de paie, cam ghemuită; cu cealaltă mînă se ține de nas.

— Era să-mi tai nasul!... Știi ce teribil m'ai lovit?

— Pardon!... dar nu stric eu... Dacă vîrîți așa capul...

— Nu face nimic... N'aveți un scaun?

— Poftiți!

www.dacoromanica.ro

Domnul şade alături de birou...

— Teribil sînt de ostenit...

Zicînd acestea, domnul se uită lung la un pahar ce stă pe masă aproape gol, şi din care a băut impiegatul.

— Mă rog, dacă nu vă supăraţi, aveţi apă?

— Da.

— E rece ?

— Potrivită.

— Nu-i puneţi ghiaţă?

— Ba da.

— Aşa? îi puneţi ghiaţă?

— Fireşte!

— E flir... e firl...? ăsta...

— Da, avem filtru.

— Monşer! te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă?... Teribil mi-e de sete!

Impiegatul sună; un aprod se prezintă.

— Un pahar cu apă...

Apoi, după o pauză, către domnul:

— Aţi zis că aveţi o afacere...

— Da, am o afacere.

— Aici la noi?

— Da, la d-voastră... o afacere... Pe semne că acum s'a dus s'o scoată din puţ...

— Cum s'o scoată din puţ?

— Apa... că văz că nu prea are amicul de gînd să vie...

Aprodul intră. Domnul ia paharul şi-l soarbe întreg pe nerăsuflate, apoi, ridicînd nişte ochi foarte dulci şi plini de mulţumire, către aprod:

— Mersi... Dacă nu te superi... mai îmi dai unul?

Aprodul pleacă. Domnul, după ce s'a căutat prin toate buzunarele, către impiegat:

— S'a dus dracului! am pierdut-o!

www.dacoromanica.ro

— Ce?

— Ce, ne-ce... e vorba, am pierdut-o?

— A fost o petiție...

— Nu, frate, batista... Monșer, te superi dacă te-oi ruga să-mi dai batista d-tale?... numai un moment.

Zicînd acestea, ia de pe masă batista impiegatului și pînă cînd acesta să scoată măcar o exclamație, se șterge cu ea la gură de apă.

— Și dumneata nădușești ca mine.

Impiegatul dă să-și ia batista înapoi; domnul își trage mîna, se șterge de sudoare și pe urmă la nas; apoi înapoiază batista, punînd-o iar la loc pe masă.

— Și eu nădușesc al dracului!

Impiegatul ia batista și o trîntește departe în partea cealaltă a mesei; apoi se așează, ia condeiul și începe a trece hîrtii la registru. Aprodul intră, aducînd al doilea pahar. Domnul ia paharul și-l dă pe gît; pe urmă, cu tonul dulceag, făcînd semn să-i treacă batista:

— Dacă nu te superi...

Impiegatul se face că n'aude. Domnul se scoală, trece pe dinaintea mesei în partea cealaltă, se apleacă peste ea și ia batista. Impiegatul vrea să i-o apuce; dar domnul s'a șters pe frunte și la nas; pe urmă, aruncînd batista la loc:

— Mersi!

— Domnule, zice impiegatul; zici că ai venit cu o afacere... Mă rog... Noi n'avem timp aici să stăm de vorbă... Nouă ne plătește Statul leafă, să lucrăm... Mă rog, ce afacere?

— Stăi că-ți spun... E cald al dracului!

Se duce la butonul soneriei, pe care-l apasă. Soneria sbîrnie lung.

Impiegatul, impacientat:

www.dacoromanica.ro

— Destul, domnule! Ce pofteşti?

— Dacă nu te superi, încă un pahar... mi-e sete al dracului. Azi noapte am umblat forfota cu nişte prieteni... Nici n'am dormit... Ştii...

După o pauză:

— Nu-i aşa că se cunoaşte că n'am dormit?

— Ba bine că nu!

— Pe unde n'am fost!

Aprodul vine. Domnul, cu multă politeţe:

— Drăguţă, dacă nu te superi, m'aş ruga... încă un pahar cu apă...

Aprodul iese. Domnul, către împiegat, cu delicateţe:

— Aveţi mult de lucru?

Impiegatul:

— Nici prea-prea, nici foarte-foarte... potrivit.

Aprodul aduce paharul. Domnul îl bea pe nerăsuflate; către aprod:

— Mersi!

Apoi către impiegat:

— Dacă nu te superi, te-aş ruga... batista...

— Domnule! strigă impiegatul; înţelege odată că nouă nu ne plăteşte Statul aici ca să stăm de vorbă; avem treabă; n'avem vreme de conversaţie... Spune: ce pofteşti? Aici n'are voie să intre nimeni fără afaceri. Ce afacere ai?

— Ce afacere?

— Da! ce afacere?

— Am dat o petiţiune... Vreau să ştiu ce s'a făcut. Să-mi daţi un număr.

— Nu ţi s'a dat un număr, cînd ai dat petiţia?

— Nu.

— De ce n'ai cerut?

— N'am dat-o eu.

www.dacoromanica.ro

— Da cine?
— Am trimes-o prin cineva.
— Cînd? In ce zi?
— Acu vre-o două luni...
— Nu știi cam cînd?
— Știu eu?
— Cum, nu știi? Cum te chiamă pe d-ta?
— Nae Ionescu.
— Ce cereai în petiție?
— Eu, nu ceream nimic.
— Cum?
— Nu era petiția mea.
— Da a cui?
— A unui prietin.
— Care prietin?
— Unul Ghiță Vasilescu.
— Ce cerea în ea?
— El, nu cerea nimic.
— Cum nu cerea nimic?
— Nu cerea nimic; nu era petiția lui.
— Da a cui?
— A unei mătuși a lui... Știa că viu la București și mi-a dat-o să o aduc eu.
— Cum o chiamă pe mătușa lui d-l Ghiță?
— Nu știu!
— Nu știi nici ce cerea ?
— Ba, mi se pare că cerea...
— Ce?
— Pensie!

Impiegatul, ieșindu-și din caracter și sbierînd:

— Domnule, aici este Regia Monopolurilor! aici nu se primesc petiții pentru pensii! Du-te la pensii, acolo se primesc petiții pentru pensii!

— Așa? la pensii, care va să zică?

Merge la sonerie, apasă butonul; soneria sbîrnie foarte lung.

www.dacoromanica.ro

— Destul, domnule!

— Uite ce e ; dacă nu te superi, te-aş mai ruga pentru un pahar cu apă.

Aprodul intră.

— Uite ce e, drăguţă, dacă nu te superi, te-aş mai ruga pentru un pahar cu apă.

Aprodul iese.

Impiegatul bufneşte şi scrie cu ochii aplecaţi în registru.

— Aşa?... care va să zică, la pensii?

Aprodul vine. Domnul ia paharul.

Impiegatul, după ce l-a lăsat să bea în ticnă, către aprod:

— Dă-l afară!

Domnul, plecînd, foarte politicos:

— Mersi... Mă duc... Aşa? care va să zică, la pensii, care va să zică?!

www.dacoromanica.ro

I. A. BASSARABESCU

Spre Slatina

www.dacoromanica.ro

Spre Slatina

De un sfert de ceas e în cerdac, cu scufiţa pe cap, cu ochelarii pe aripile nasului. O adiere dulce de austru leagănă caimacul cafelei. Bătrînul parcă a uitat-o acolo pe măsuţă. Cu mîna întinsă — căci e presbit — citeşte de departe, plin de interes, în *Curierul de ambe sexe* un articol al lui Eliade. Dar nici cititul nu-i merge. S'a sculat cam mahmur; somnul de după prînz nu i-a priit. A băut o ţuică mai mult? A fost prea cald? Nici el nu ştie. Atîta simte, că i se bate inima cam supărător: parcă tot trupul i-ar fi o cutie goală de lemn uscat, şi în ea un singur vîrcolac urîcios neastîmpărat: inima. Lasă cartea şi deschide capacul chiselei: o chisea mare, veche, un mic monument verde al unei ciorchine de razachie. Acolo îşi ţine tutunul. Domnul Tase fumează un fel de tutun negru şi ieftin. De aceia, fundul chiselei e mohorît tot, ca iadul. Cu trei degete îşi scoate o porţie cam mare pentru o biată foiţă *Dorobanţul*, pe care o canoneşte multă vreme, pînă ce ajunge să-şi fabrice din ea o ţigară cît toate zilele.

Ca niciodată, soarbe din cafea mai alene, trage din tutun mai greoi, strică mai des chibriturile. E muncit de gînduri, care-l fac să nu mai vază înaintea ochilor nici pe cei mai

www.dacoromanica.ro

răi duşmani din viaţă: ciorile care-i ciugulesc cu o îndrăzneală fără scamăn agurida din boltă, şi muştele care i se plimbă pe cap cu o duioşie de vechi prietene. E îngrijat. Se vede bine. Şi cum să nu fie? Cum să nu se închine cu evlavie acum, cînd aude tocînd de patru la biserica Amzei? Din toată capitala, domnu Tase nu mai simte decît pustiul cerului, dincolo de care stăpîneşte puterea lui Dumnezeu, deşteptată prin glasul clopotului şi aţintită spre inima lui rugătoare. Peste două zile pe care le numără într'una pe degete şi tot nu le mai pricepe: „Vineri, Sîmbătă, Vineri, Sîmbătă una, două... una, două: Vineri, Sîmbătă", peste două zile, adică Duminecă la 8 dimineaţa, va trebui să săvîrşească unul din actele cele mai primejdioase din viaţă: să meargă cu trenul.

Pentru nimeni în lume n'ar fi făcut asta, să-şi lase căsuţa albă ca un zahăr şi răcoroasă ca o Sinaie, curtea cu găini, caisul încărcat şi garoafele neudate şi să plece aşa, — unde? Tocmai la Slatina, el, care pe vremuri cît a fost profesor de limba greacă, n'a ştiut altă cale decît străzile dela gimnaziu acasă şi de acasă la gimnaziu; iar de 15 ani, de cînd e pensionar, doar drumul pînă în piaţă...; pentru nimeni în lume, afară de Cănuţă, viaţa şi slăbiciunea lui, unica odraslă — *băiatul* — vorbă înaintea căreia amuţea dus pe gînduri, de-ţi făcea milă; lumina ochilor lui, mai mult decît lumina ochilor: Cănuţă.

Judecător la Slatina, iubit de slătineni, Cănuţă a ieşit băiat bun. Blajin, a ştiut să se strecoare printre certurile politice, şi să rămîie magistrat de carieră. Visul lui de aur: preşedinte de tribunal; apoi pensia şi... ni-

www.dacoromanica.ro

mic — ca şi tata. Tradiţie de familie... De altfel atîta dorea şi domnu Tase şi nu odată a luat bătrînul condeiul să scrie unui prieten vechi, şef de birou la justiţie: „Te rog prea mult, ai grije de fiu-meu. Vezi să nu mi-l tulbure din loc. Ar fi groaznic lucru pentru mine".

Prin Martie, Cănuţă îşi vesti părinţii că are de gînd să se 'nsoare. Numaidecît două telegrame, una semnată Tase Moinea, alta Frosa, îl chemau la Bucureşti urgent...

„Pe cine iei ? A cui e ? Vezi să nu fie vreuna... Vrei să-ţi mănînci viitorul fript ?"

Acest „fript" fu spus cu un glas cam ascuţit de desnădejde.

Insă băiatul îi linişti: fată bună, familie bună, cu vază; parale; un adevărat noroc. Pe amîndoi îi podidise lacrimile.

„Cum ţi-i aşterne, aşa vei dormi".

Apoi hotărîră ca nunta să se facă în Bucureşti, acasă la bătrîni, în familie.

Intr'adevăr, fata le plăcu aşa de mult, că la un pahar de vin, domnu Tase apucă de făgădui că de vară, în Iunie, vine şi el cu Frosa pela Slatina.

Şi-acum Cănuţă le reamintea printr'o scrisoare:

„Dragă Tată şi Mamă!

Vă aşteptăm Duminecă negreşit. Nu uitaţi, avem cuvîntul Dv. Ar fi cea mai mare bucurie pentru mine să vă văd, şi să mă vedeţi la casa mea".

Două lucruri îl făceau pe domnu Tase să plîngă uşor: Discursul lui Cogălniceanu dela Unire, şi scrisorile lui Cănuţă. Mai ales aceasta, prin care-i poftea *la casa lui,* îl înduioşase cu desăvîrşire. Nu i se mai alegea nimic

www.dacoromanica.ro

din tabieturile zilnice; chiar somnul şi mîncarea mai scăzuseră. Ar fi luat-o pe Frosa la o tablă, ca să-şi mai uite; dar unde-i mai ardea coanei Frosii de table?

Dumneaei învîrtea toată casa, dumneaei şi cu Păuna, slugă veche, doica lui Cănuţă, de care prinsese apoi atîta slăbiciune — ca de copilul ei — încît nu s'a mai deslipit de casă. Ce e drept, era şi bine îngrijită; mai mult decît o prietenă. Numai domnu Tase îi cam tăia curajul, cînd o vedea că se prea înădeşte la vorbă.

— Ia lasă-ne, doică, ne-i mai povesti şi mîine. Acum ne e cam somn.

Amîndouă alergau pe capete după geamantane.

In patruzeci de ani nu călătoriseră decît o singură dată, la Giurgiu; şi atunci de mare nevoie, ca să mănînce Frosa cataif de Rusciuk, căci poftise rău şi era în mare primejdie să-l piardă pe Cănuţă. Atît! singurul drum de fier; şi acum al doilea. De aceea era foc şi zor mare. Bietele odăi! Pentru întîia oară curăţenia lor strălucitoare era lovită cu cruzime. Coana Frosa închisese ochii. Nu-l mai punea pe Tase să-şi şteargă picioarele afară. Nu se mai supăra că intră în salon. Şi domnu Tase făcea un abuz grozav, cu prilejul acesta; profita ca un copil şi se strecura la răcoare pe jeţul din colţ lîngă transparentul lăsat, ca să afume perdelele şi să întoarcă pentru a mia oară foile cărticelei cu mersul trenurilor pe care noaptea o ţinea sub pernă.

Grija călătoriei îl pusese într'un neastîmpăr, că nu-şi mai găsea loc, nu se mai gîndea ce face. Nu cîntase în viaţa lui; şi acum toată ziua îndruga printre dinţi *Deşteaptă-te, Ro-*

www.dacoromanica.ro

mîne. Nu se uitase la portretele din salon, de nu se mai ţine minte ; acum se oprea înaintea fiecăruia, cu mîna dreaptă în buzunarul jiletcei, jucîndu-se printre degete cu gologanii de tutun.

Salonul... Pe zidurile albe, patru cadre, din care două mari, vechi, în creion, cam şterse de timp. Intr'unul, chipul lui domnu Tase, leit prinţul Nichita al Munetenegrului, cînd era tînăr. In celălalt, coana Frosa: o damă de pică, puţin mai încruntată. Dedesupt, între amîndouă, poza lui Cănuţă, scos la Duschek dela Episcopie. E în picioare, între o măsuţă şi un grilaj, nelipsitul grilaj albicios al fotografilor. O mînă i se sprijină uşor de un album întredeschis cu arătătorul. Cel din urmă tablou, pus în alt perete, lîngă o oglindă cu ramă de nuc, înfăţişează o luptă: Luarea Griviţei, un furnicar de fesuri roşii, din ce în ce mai mici, dau năvală înverşunate într'un haos de fumărie şi mai roşie. Scena luării Griviţei e singurul lucru care poate da un sbucium sufletesc în acest salon, în care mobilă, perdele, tavan, masă, tot, pînă şi scîndurile au neîntrecutul senin al albului.

Din cînd în cînd, domnu Tase părăseşte salonul sau ceardacul, ori colţul unde a încremenit pe gînduri şi trece nerăbdător din odaie în odaie :

— Froso, Froso !

— Ce pofteşti, omule, de nu mai ne laşi în pace?

— Vezi să nu-mi uiţi prosopul şi vesta albă. Pantofii cu mărgele i-ai pus în geamantan? Să nu-mi faci vre-un pocinog.

Coana Frosa îşi iese din sărite.

— Păi da. Aşa ştiu şi eu: să stau şi să po-

www.dacoromanica.ro

runcesc. Noi ne-am prăpădit cu firea şi dumneata habar n'ai. Cel puţin dacă nu eşti destoinic să dai o mînă de ajutor şi le aştepţi toate de-a gata, nu ne mai ameţi cu ordinele. Doamne, aşa englez de om n'am mai văzut...

Domnu Tase tace, cu gîndul în altă parte. Numai cînd îl deşteaptă vre-o vorbă mai aspră, se smuceşte de pe scaun şi trece necăjit dincolo.

Acum, după somn, simte o tristeţe neînţeleasă, pe care nici rugăciunea nu i-o potoleşte. Intră ca să caute iarăşi pe coana Frosa. O găseşte în sală, strîngînd sul covorul, ca să nu-l mănînce moliile, un covor de petice împletit de dumneaei, un mozaic de culori, parcă mii de flori de lînă şi-au scuturat petalele în neregulă pe jos.

O mică greutate a fost grija cadoului. După o sfătuire de cîteva seri în ceardac, la lumina lunii, luară o hotărîre. Nu trebuia cheltuială mare. Domnu Tase le va duce zarzavaturi, trufandale de care nu prea se găsesc prin Slatina. Coana Frosa, un borcănaş cu peltea de gutui, făcut din toamna trecută şi pe care-l ţinea în gura sobei din salon, la un loc cu mai multe altele. Numai de n'ar uita... Amîndoi se legară cu aţă la deget şi-şi făcură nod la batistă, ferindu-se să spuie aceasta unul celuilalt, de teamă să nu se facă de rîs.

Ziua din ajun, după prînz, un chin. Coana Frosa, însoţită de Păuna, se sui în pod, ca să dea jos o *bişactea* veche, un fel de cutie mare de vişin, cu capacul încrustat cu sidefuri cît aluna; aci îşi ţinuse în tinereţe şi vrea să-şi pue şi acum, pieptene, ace, precum şi mai multe *secreturi* pentru păr şi obraz. Nu fusese de mult în pod. Era o învălmăşeală acolo: lu-

www.dacoromanica.ro

cruri stricate, bastoane rupte, umbrele vechi — mai mult scheletul de ele — şi mai ales praf şi hîrtii. Cataloage de pe vremuri de ale lui Tase şi cărţi de limba elină. Coana Frosa le da la o parte, cu nerăbdare, una după alta, căutînd bişacteaua; cînd, o clipă, degetele ei apucară un carton, o poză veche cu o fetiţă de vre-o zece ani: ochi mici, sprîncene abia estompate, gura zîmbitoare. Coana Frosa izbucni în plîns. Păuna, speriată, svîrli jos o umbrelă, pe care tocmai avea de gînd să i-o ceară, şi alergă spre ea.

— Ce e, coniţă ? Vre-o pîrdalnică de albină... Te-a pişcat?

Printre suspine, bătrîna o lămuri.

Era fetiţa lor, Anicuţa, mai mare mult decît Cănuţă... Dacă ar fi trăit, ce bucurie ar fi fost pe ea acum !

— Ascunde-o, Păuno, să n'o vază Tase. Lui îi face rău; e în stare să se bolnăvească şi să nu mai meargă. Doamne, cum s'a rătăcit pe aici ? Şi eu înebunisem căutînd-o. Credeam că mi-a furat-o. Ţine-o la tine, Păunico, şi să mi-o dai mai pe seară, s'o ascund în chichiţa lăzii, între lucrurile mele.

Apoi, luă bişacteaua, o suflă de praf şi se coborîră în sală.

Domnu Tase pîndise lipsa coanei Frosii, ca să-şi facă rost de bani de drum. Avea o ladă mare, de Braşov, închisă cu trei lacăte.

Trase zăvorul, îngenunchiă înaintea icoanei, făcu mai multe cruci; apoi începu să probeze cheile în lacăte.

In ladă, miros de naftalină trezită şi de tutun. Acolo îşi ţinea hainele mai bune. Domnu Tase le dete cu îngrijire la o parte. Din fund, scoase o cutie la fel cu bişacteaua coanei

www.dacoromanica.ro

Frosii. Le cumpăraseră amîndoi, în aceeaşi zi, de la acelaşi negustor din Podu Mogoşoaei. Intr'însa îşi păstra economiile din pensie, pe care nu le ştia nimeni, nici coana Frosa. Erau cîteva inele fără pietre, mai multe pietre fără inele, monede vechi de aur şi de argint. Sub un capac, într'o cutie mai ascunsă, hîrtii de bancă şi galbeni. Peste tot vre-o două mii de lei, lîngă care, într'un plic pecetluit, un fel de testament hotăra soarta lor: trei părţi lui Cănuţă, şi o parte „soţiei mele Frosa, care m'a iubit şi îngrijit".

Cît a tremurat cînd l-a scris!

Scoase o hîrtie de o sută, trei de douăzeci şi vre-o cincisprezece lei mărunţi pentru bacşişuri şi alte cheltueli.

D'abia închisese, cînd auzi un glas necunoscut. In grabă, domnu Tase lăsă un lacăt descuiat şi ieşi să vadă.

Coana Frosa nu se înţelegea cu un neamţ. Cînd se coborîse din pod, îl găsise la uşa geamlîcului din dos:

— Ce pofteşti d-ta?

Neamţul îngînă ceva neînţeles şi da să între în casă. Coana Frosa începu să strige la el:

— Să ieşi de aici, că te dau pe mîna poliţiei...

Cînd văzu pe domnu Tase, prinse inimă şi începu să vobească din guşe:

— A, uite bărbatu-meu. *Anastase*, vezi d-ta, te rog, ce pofteşte dumnealui.

Domnu Moinea se făcuse ca ceara. Casele erau în fundul curţii şi cam ascunse de boltă. Noroc că fostul profesor era om cu înfăţişare: pe cît de fricos, pe atît de înalt şi bine făcut.

Neamţul salută, păru că-şi cere iertare şi

www.dacoromanica.ro

plecă în grabă.

Batrîna căzuse pe un scaun, obosită de plînsul din pod şi de spaimă.

Domnu Tase veni spre ea. Amîndoi tremurau.

— Ce căta şoacăţul?

Coana Frosa dete din umeri, zîmbind:

— D-ta ştii. Ce mă întrebi pe mine? N'ai fost profesor? Ce fel de profesor ai fost, să nu ştii să te 'nţelegi cu un om?... Şi să te sperii de el, ca o femeie?

Lui domnu Moinea îi fu ruşine.

— Am fost de limba elenă, Froso. Şi dacă vrei să afli, pot să-ţi spui că era un cerşetor. Cerea să-l ajutăm pe nemţeşte. Acum l-a găsit şi pe el, tocmai în ajunul plecării...

La nouă erau în paturi, în aceeaşi odaie cu geamantanele, care se odihneau în mijloc, lîngă două boccele legate foarte rău cu o sfoară. Zarzavatul aştepta afară, la răcoare, în fundul unei desage. Domnu Tase tîrguise pătlăgele roşii, cartofi noi, bame, toate pe alese; peste tot trei lei.

Toată noaptea, plin de grije, n'a închis ochii. Avea călduri şi se întorcea cînd pe dreapta, cînd pe stînga. Coana Frosa adormise. Tocmai visa pe Anicuţa într'o grădină, cînd auzi glasul lui Tase:

— Froso, hai mai iute, că pierdem trenul.

Era două noaptea şi, cu toate că trenul pleca la opt, dumnealui ţinea să fie la gară de la cinci. Altfel n'ar fi fost liniştit. Apoi, Frosa uitase să-i dea guler curat şi aceasta cerea timp. Deşi n'avea gîtul gros, încît i s'ar fi potrivit chiar şi un număr mai mic, totuşi domnu Tase avea grija să-şi cumpere totdeauna gulere largi. Gîtul putea să-i joace ca într'un

www.dacoromanica.ro

cerc de bute, iar cravata se ţinea la cîteva degete departe de trup.

Păuna spăla şi coana Frosa călca toată rufăria casei.

Fără multă vorbă, somnoroasă, se dete jos din pat şi-i aduse gulerul. Era cam afumat, cam ars pe ici pe colo cu fierul. Domnu Tase îl găsi de minune, mai cu seamă că avea şi un miros plăcut de pelin şi de iarbă mare, dichisuri de ale coanei Frosii, preserate în fundul lăzii cu rufe. Domnu Moinea luă butonul de cilic, îl suci, vru să-l închee ; peste putinţă; gulerul era ca fierul.

— Froso, vino tu.

Dar, ceas rău. Fie din somn, fie din pricina cămăşii sau chiar a butonului, coana Frosa nu ştiu cum făcu, cum îl apăsă, că-l rupse. Domnu Tase era în culmea desnădejdii: n'avea alt buton.

— Cum făcuşi, soro? Ne-am dus pe copcă!

Intr'adevăr, la ceasul acela, era peste tot închis. Noroc că-i veni tot ei în gînd să ia o sfoară şi să lege cum o putea cămaşa, în loc de buton. Sub cravată nu se bagă de seamă. Şi aşa făcu.

In sfîrşit, după o crudă despărţire de casă, după o aşteptare de trei ceasuri în gară, în care n'a rămas om cu şapcă roşie sau hamal neîntrebat şi nedescusut, iată-i aşezaţi într'un vagon de clasa a doua, la fereastră, unul în faţa altuia. Coana Frosa în rochie cărămizie cu flori turceşti, şi cu cauc pe cap. Domnu Tase în haine negre şi cu plastron din rochia Frosii. De partea cealaltă, doi domni: unul, un fost elev pe vremuri al lui domnu Tase. Îşi recunoaşte profesorul, însă nu-l salută. In schimb îl cercetează cu ochii. Domnu Moinea

www.dacoromanica.ro

simte, şi aceasta îl cam supără. Tace. Numai din cînd în cînd îi fulgeră cu cîte o uitătură. La urmă se liniştește, căci îi vede absorbiţi în vorbă. Unul dă încet celuilalt lămuriri asupra lui domnu Tase. Tovarăşul ascultă şi rîde cu poftă. Apoi se învoiesc la o glumă: să-l facă pe bătrîn să creadă că a greşit trenul...

Semănăturile aleargă una după alta dînd roată; cerul şi orizontul se ţin după ele în fuga mare, sub stăpînirea sfîntă a soarelui, scurtînd calea către Slatina.

Indată după plecarea din Titu, unde se schimbă trenul pentru Tîrgovişte, unul din ei scoate ceasornicul şi zice liniştit, dar tare, celuilalt:

— Aşa dar, la douăsprezece sîntem la Tîrgovişte.

Vorbele acestea cad ca un trăznet. Domnu Tase le aude şi deschide ochii mari spre coana Frosa, căreia îi îngînă, jumătate înnecat:

— Auzi, Froso, că trenul ăsta merge la Tîrgovişte. Va-să-zică ne-am rătăcit!

Pe feţele bătrînilor, în ochii lor, s'a săpat o spaimă adîncă. Domnu Tase, mai ales, stă pe jăratec. Canapeaua îl supără.

Să întrebe pe cei doi călători nu îndrăzneşte. E un păcat al dumnealui să nu intre în vorbă cu persoanele străine, ci numai cu slujbaşi, care au datoria să-i răspunză, să-l lămurească. De aceea, s'a hotărît — fie orice — să aştepte venirea conductorului.

Cum îl vede trecînd, se ia după el şi-l apucă de haină.

— Domnule... Domnule!

Şi mişcările şi glasul i le-a schimbat frica. Are o intonaţie străină, afectată, cam pe nas.

www.dacoromanica.ro

In tot domnu Moinea e acum un uşor aer de neamţ.

— Domnule, mă rog, trenul acesta merge la Tîrgovişte?

Conductorul se gîndeşte puţin. Apoi pe un glas cîntat:

— Dar de unde, domnule? Noi mergem Piteşti — Slatina — Craiova—T.-Severin—Vîrciorova. Aţi greşit, poate.

Şi le cere biletele.

In dreptul vorbei Slatina domnu Tase s'a şi întors la loc, înseninat. Ochii lui mici cată ironic în ochii Frosii. Şi se înţeleg de minune: Un rîs pitit în amîndouă gîtlejurile, un rîs copilăresc, stăpînit de ruşine şi de teamă. Rîd pe înfundate, cu lacrămi, aruncînd căutături de milă spre dreapta.

Apoi, domnu Tase se apleacă spre nevastă, şi, cu pumnul strîns, arătînd uşor cu degetul cel mare spre cei doi vecini, îi şopteşte în taină:

— S'au păcălit, Froso. Ei zic că merg la Tîrgovişte. Bieţii oameni!...

www.dacoromanica.ro

I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI

Vircolacul

Conu Alecu

„Călătorului îi șade bine cu drumul“

Metamorfoză

www.dacoromanica.ro

Vîrcolacul

Una din cele mai plăcute fizionomii ale oraşului e Conu Costache.

Cei de-o vîrstă cu el spun că are aproape şaptezeci de ani, dar traiul fără de necazuri pe care l-a dus, stăricica frumoasă, nevasta iubitoare ca o soră, doi copii ajunşi bine şi mai ales firea lui bună, l-au păstrat voinic, sprinten la mişcări şi vioi la minte de nu-i dai nici cincizeci de ani.

Istoriseşte cu un farmec şi cu un haz, care-i adună împrejur galerie de cîte ori deschide gura să spue cîte una şi, fiind un om umblat prin străinătate şi mai fiind şi vînător, ştie fel de fel de comedii.

Ăst om bun ca pînea, totdeauna zîmbitor, care parcă răspîndeşte dintr'însul valuri de veselie, devine acru şi stifos de cîte ori s'o întîmpla să-i meargă rău la preferanţă, singurul, dar zilnicul joc de cărţi pe care-l joacă. Şi nu se supără de zgîrcenie, că nu e zgîrcit, din potrivă e larg la mînă, dar aşa e firea lui.

Cum s'o întîmpla să intre de două ori pe rînd şi l-or mai necăji şi partenerii, se supără foc. Toate îi par rele; dulceaţa acră, cafeaua prea dulce, apa prea rece, lampa prea mică, tibişirul neascuţit; ţipă la băiatul care-l serveşte; schimbă scaunul că scîrţie; trînteşte cu

www.dacoromanica.ro

pumnii în masă de sar sfeşnicile; aruncă celor care fac haz priviri de ucigaş peste ochelari, mă rog, o supărare grozavă, toată supărarea de care e în stare un om care n'a avut alt pe ce să şi-o cheltuiască.

Partenerii îl cunosc şi ştiu că la cinci minute după sfîrşitul partidei, ăst om o să devie iar bunul, plăcutul şi hazliul Conu Costache.

Dacă stai lîngă el, cînd o juca preferanţă, să te scoli, cum o intra odată, să n'aştepţi să-ţi zică: „mai scoală-te, neiculiţă, că m'ai uscat".

Zisese într'o zi, după două intrări, unuia cu care char atunci făcuse cunoştinţă şi care nu se urnea de lîngă dînsul:

— Iartă-mă, te rog, domnule, dar eu cred în vîrcolaci. Ăsta e joc şi de fizionomie. Eu d'abia pot să-mi compui fizionomia mea, p'a dumitale nu pot s'o compui. Mută-ţi, te rog, scaunul mai aşa. Mersi. Nu te supăra.

D'atunci, celor care fac galerie la joc le-a rămas numele de *vîrcolaci*, şi în odaia unde joacă Conu Costache mişună vîrcolacii, că, dacă-i merge bine, e grădină şi-l ascultă cu drag, — dacă-i merge rău, trec din apropierea lui şi fac haz de cum se supără.

* * *

Astă seară sindrofie la prefectul. In salon dansează domnişoarele; în alte odăi, partide de cocoane; aici masa de preferă unde joacă Conu Costache cu alţi trei, între care procurorul, jucător şiret, care are un dar deosebit de a-l scoate din răbdări; împrejur galeria numeroasă.

Conu Costache pierde: e foc, dar se stăpîneşte, nu-şi poate da drumul supărării, alături

www.dacoromanica.ro

sînt cucoanele. Ceilalți sînt pe la mijlocul salonului, el abia a scos șase și e intrat în căsuță cu treizeci...

In vremea asta o cocoană bătrînă se apropie. E moldoveancă, mama doctorului Ionașcu. Ia un scaun și se așează lîngă Conu Costache, cu liniștea și seninătatea bătrînilor, care nici nu văd, nici nu prea aud bine... Și stă.

Din cînd în cînd pune, cuminte, lui Conu Costache cîte o întrebare, care se potrivește peste turbarea lui ca untdelemnul peste jăratic.

— Ce frumos trebui să fii la moșie la mata acu, coane Costachi.

— Frumos, coană Raluco, răspunde el, silindu-se să zîmbească — și se mai scrie cu 18 în căsuță.

— Merji adese, că-i tare în apropiere.

— Am fost și azi, coană Raluco.

Nu se poate descrie deosebirea dintre liniștea cu care coana Raluca își numără mătăniile și furia cu care Conu Costache face cărțile.

— Is frumoase grîile, coane Costache?

— F... f... frumoase, coană Raluco, răspunde el, băgîndu-și mînile între gît și cămașe și trăgînd cît poate ca să-și lărgească gulerul...

...Joc închis, procurorul îl joacă de sub as, Conu Costache intră de două ori la șapte carale.

— Ai pînă acolo o șușe tari bună.

— D... d... da. coană Raluco.

E o minune cum batista nu-i ia și pielea de pe frunte, așa și-o șterge de cu furie. Partenerii și galeria rîd pe înfundate; și procurorul nu-l slăbește de loc, îl vede înfuriat, îl licitează cu nimic în mînă și-l lasă tocmai la vreme ca să intre de cîte două ori... și în vremea asta

www.dacoromanica.ro

întrebările coanii Raluchii pică una cîte una ca boabele mătăniilor. Ea nu aude cum pîrîe cărţile, nici locomotiva din gîtul lui Conu Costache, ea nu vede nici necazul lui, nici veselia celorlalţi.

— Dar pădurea cea frumoasă di pi dreapta s'o tăiet, coane Costachi ?

— S... s... s'a tăiat, coană Raluco, răspunde el uitîndu-se în tavan şi greblîndu-şi tîmplele.

Ajută — intră, zice joc — găseşte regulat talon două nefle care nu-i trebue. Aşa potriveală de carte, făcută parcă într'adins, nu s'a mai văzut. Să te căzneşti s'o pui cu mîna, n'ai putea. Regulat morişcă: unul taie la carale, — ălalalt taie la pici şi, din opt jocuri ghintuite, se alege cu cinci. Bunăoară acum un as şi un mariaj tăiete. Inrare patruzeci şi opt !

— Dar lăcuşorul şela din stînga, mai este, coane Costăchel?

— M... m... mai este, coană Raluco.

Vîjie pe postav periuţa cu care şterge şirul întreg de intrări şi le scrie adunate la un loc 94 cu ţifre de-o palmă.

— Dar, mă rog matale, hanu...

Conu Costache se întoarce cu scaun cu tot.

— Coană Raluco, mîne după amiază merg la moşie cu nevastă-mea, — trecem să te luăm şi pe dumneata. Aşa o să poţi vedea cum s'a tăiat pădurea din dreapta; o să poţi vedea cum umblă cocostîrcii pe lacul din stînga; o să poţi vedea cum s'au reparat podiştele; o să poţi vedea cum s'a înoit hanul dela barieră; o să poţi vedea ce case frumuşele şi-a făcut Ioniţă Andreescu dela Ulmi; o să poţi vedea ce rezervoare mari a aşezat lîngă şosea fabrica Aurora...

Coana Raluca a înţeles şi se depărtează, nu-

www.dacoromanica.ro

mărîndu-şi mătăniile; acum o fi în a treia odaie şi Conu Costache urmează, pe cînd toţi se prăpădesc de rîs:

— ...o să poţi vedea cum s'a şters numărul de pe piatra dela chilometrul 76; o să poţi vedea cum au spart băieţii cu pietre candelele dela stîlpii de telegraf; o să poţi vedea cum sîsîe gîscanii, cînd trece trăsura; o să poţi vedea....

Şi întorcîndu-se către partenerii care rîd cu lacrimi:

— Teribil vîrcolac!!!

www.dacoromanica.ro

Conu Alecu

Conu Alecu, măcar că e boier eget-beget, e de „prinţipuri liberale". Dă mîna cu orişicare; celui mai umilit, cînd vine la dînsul, îi zice să-şi pue căciula 'n cap şi-l pofteşte pe scaun. Cînd se duce la moşie cu Iosif tinichigiul, ori cu Tilică fierarul, îi pune alături cu dînsul în trăsură. Odată, cînd i s'a îmbolnăvit Dincă, feciorul din casă, şi a intrat în spital, nu era zi să nu meargă să-l vadă şi să-i ducă ba ţigări, ba cîte ceva de ale mîncării. Cum vă spusei, e de „prinţipuri liberale". Să te ferească însă Dumnezeu să te 'ntinzi mai mult decît socoteşte dumnealui că ţi se cuvine, că numai decît ţi-o taie, dar ştii, scurt! Şi în asemenea prilejuri chipul lui blajin şi zîmbitor, care îi dă o înfăţişare de bătrîn bun şi glumeţ, aşa se preface, încît nu-l mai cunoşti. Mustaţa-i albă colilie ca şi părul i se lasă în jos, sprîncenele negre ca smoala i se ridică în sus, iar de sub ele sclipeşte o privire care te sileşte să faci trei paşi înapoi.

In zilele în care nu e dus la vie ori la moşie, se adună cu alţi cîţiva bătrîni de seama lui sub umbra teilor din grădina publică. Acolo stau de vorbă pînă la vremea mesei. Totdeauna are ceva de istorisit, iar ceilalţi îl ascultă cu drag, că e om umblat şi nimeni nu ştie să istorisească mai frumos şi mai cu haz ca dumnealui.

www.dacoromanica.ro

Iată-i. Rîsul stîrnit de căderea unui om, care trecea grăbit, aduce aminte lui Conu Alecu de o întîmplare.

— De ce i-o fi venind omului să rîză cînd vede pe altul căzînd ?... Sînt vre-o cîţiva ani d'atunci. mă 'ntorceam cu nevasta de la Kissingen. Finareta, cînd o vedea pe cineva căzînd. moare... o apucă un rîs de nu se mai poate stăpîni... Eram într'o gară de prin Austria. Stam amîndoi la fereastră... Un neamţ înalt, mare cît un mal, venea grăbit să se urce în tren. Nu ştiu cum calcă şi odată fleanc! se întinde cît era de lung drept înaintea ferestrei noastre; — pe urmă se scoală repede şi intră în vagonul nostru. Pe nevastă-mea o apucase un rîs cu istericale... şi rîzi... şi rîzi... rîdea cu lacrimi. Ii şoptesc: „Stăpîneşte-te, dragă, asta nu se face". Aşi! mai rău. Işi pusese batista peste obraz şi rîdea, mă rog, de se clătina vagonul...

Cei şase bătrîni care ascultă pe Conu Alecu rîd şi ei de se topesc. Ei cunosc pe Coana Finareta şi ştiu cît de drăgălaşă e cînd rîde, pînă şi acum la bătrîneţe.

In vremea asta se apropie doctorul Clopotescu, băiat bun de altminteri, dar cam prea îndrăzneţ, şi, adresîndu-se către cei care ascultau, le zice, bătînd pe umeri pe Conu Alecu:

— Ce palavre vă mai spune boierul, de rîdeţi cu atîta poftă?

Deodată chipul rîzător al lui Conu Alecu se schimbă, dar ştii? la moment: mustaţa albă i se lasă în jos, sprincenele negre se urcă în sus, — aruncă mîna de pe umăr şi cu o privire care face pe doctor să se retragă trei paşi:

— Mă rog, rudă nu mă ştiu cu dumneata ;

www.dacoromanica.ro

de copilărit împreună n'am copilărit; atunci se vede că-ţi sînt dator ceva, de mă baţi pe umeri şi mă faci palavragiu; că numai *cui eşti dator, te ia peste picior.* Ce-ţi sînt eu dator dumitale?

Şi duce mîna la buzunar să-şi scoată portofelul.

Indrăzneţ e doctorul; dar sub privirea dreaptă a Conului Alecu e greu să nu-ţi pierzi piuitul, mai ales cînd pe chipul nici unuia din cei de faţă nu vezi vre-o încurajare. Bîlbîe cîteva cuvinte şi pleacă încurcat.

— Fie, că bine i-o făcuşi, Coane Alecule!

— Ei! comedia ciorilor!... Imi pare rău că i-o făcui, dar te sileşte.

Asta e cusurul băieţilor ăstora: buni, deştepţi, or fi ştiind carte multă, dar nu ştiu să se poarte. Nu se mai uită că eşti cu părul alb. Pac! pac! mă bate peste umeri şi mă face palavragiu. Păi aş putea să-i fiu bunic, bată-l pustia. Asta e ca istoria cu Hristache Glavă : d'aia-l întrebai cît îi sînt dator.

— Dar ce istorie e aia, Coane Alecule? întrebă unul.

— Nu v'am spus-o ?

A mai spus-o, dar ori c'au uitat-o, ori că le place cum o spune Conu Alecu, răspund toţi într'un glas:

— Nu.

Conu Alecu înseninat la faţă, de parcă n'a fost de cînd lumea supărat, încalecă pe un scaun şi povesteşte:

— Trebue să-l fi cunoscut dumneavoastră... Bulgarul ăla, de umbla în mijlocul verii îmbrăcat în haine groase de dimie, legat la gît şi'n cap cu o gogeamite bîrsană de căciulă fumurie. Dumneata trebue să-l ştii, că şedea

www.dacoromanica.ro

lîngă dumneata, colo, peste drum de Hanul roşu. Unul mare-mare, cu mustăţile tunse. Cînd vorbea, te uitai în urma lui să vezi ce copil a vorbit. Nu-ţi venea să crezi că vocea aia piţigăiată a ieşit din trupul lui. Să iei un trombon d'alea marile de la muzică, să-ţi umfli bucile, să sufli cu putere şi să sune: piiii! ca o piculină, — aşa impresie îţi făcea cînd îl auzeai vorbind... E! ăsta era feciorul unuia Glavă, pripăşit pe la moşia lui unchi-meu. Era cu vre-o cîţiva ani mai mic ca mine. Ţiu minte că-l trimetea unchi-meu la tata cu donicioarele de zmeură; — venea cu picioarele goale. De la o vreme nu mai ştiam de el, — îl pierdusem din vedere, cînd, hăt! peste vre-o douăzeci şi mai bine de ani, m'am pomenit cu el la mine, ca să-i dau un petic de pădure de pe moşia mea. I l-am dat. D'atunci, om muncitor, i-a mers bine. Pămînt nu putea să cumpere că era străin, dar îi mergea vestea că are bani. Imi părea bine că s'a pricopsit, săracul. Altminteri cuviincios, respectuos, trebuia să-i zic de trei ori : „şezi jos", cînd venea pe la mine, ca să se hotărască să se aşeze pe marginea scaunului... Intr'o zi mă pomenesc cu văru-meu Vasilache Matraca.

— L-am cunoscut; de la Ploeşti... întrerupe unul.

— Ăla. Aman-zaman ! să-l împrumut cu patru mii de lei. Eu bani n'aveam la mine, trebuia să mă duc la Bucureşti să iau de la depunere. Nu şi nu, că lui îi trebuia chiar atunci. Mă gîndeam de unde să-i găsesc napristan, cînd, cum eram în pridvorul casei, văd trecînd pe uliţă pe Hristache bulgarul. Ii bat în geam şi sc urcă sus. Zic: „Domnule Hristache, nu ţi se întîmplă dumitale patru mii de lei în bani pînă Luni, cînd m'oi duce la Bucu-

www.dacoromanica.ro

reşti să ţi-i aduc?" Zice: „Ba da"; şi-mi aduce patru mii de lei pe care-i dau lui vărul Vasilache. Iau condeiul şi-i dau o chitanţă, pe cum că am primit de la el 4000 de lei cu soroc peste cinci zile.

Ca naiba! Duminică îmi vine vierul dela vie cu ştire că s'a aprins magazia. Luni nu m'am putut duce la Bucureşti, nici Marţi... Marţi seara întîlnesc pe Hristache al meu. Zic: „Iartă-mă că nu m'am putut ţine de cuvînt, c'a trebuit să mă duc la vie". Unde mă scutură de mînă şi-mi răspunde: „Nu face nimica, frate". Mă uit la el... Mi s'a părut cam băut; n'am zis nimic.

A doua zi începea curtea cu juri şi preşedinte nebunul ăla de Verusi, care te osîndea la amendă şi nu vrea să ştie. N'am putut să plec nici Miercuri, nici Joi... Vineri mă întîlnesc iar cu bulgarul. Zic: „Iaca şi iaca de ce n'am putut pleca la Bucureşti". Ei! ce credeţi dumneavoastră? atunci am înţeles eu temeiul vorbii tatii (dumnezeu să-l ierte!): *cui eşti dator te ia peste picior.* Bulgarul, nici una nici alta, mă bate peste umeri, aşa cum mă bătu doctorul: „Nu face nimica, nene Alecule". Auzi dumneata: Nene Alecule, el mie!!! Ptiu!

— Ei şi ce-ai zis? întrebă unul.

— Nimic. M'am întors repede acasă, cu gîndul să apuc trenul... era prea tîrziu! Toată noaptea uite aşa m'am perpelit. Măcar că trenul pleca tocmai la 8, m'am sculat şi m'am îmbrăcat de la 5, de grijă să nu-l scap. Nevastă-mea: „Lasă că te-i duce Luni; te condamnă Verusi la amendă". Aşi! Să fi ştiut că mă condamnă la închisoare şi tot plecam... De cînd sînt nu mi s'a părut că umblă trenul mai încet ca la întoarcere. Imi venea să sai din el, s'o iau la fugă, s'ajung mai repede acasă.

www.dacoromanica.ro

Cum am sosit. seara la 9, zic vizitiului: „Nu deshăma şi du-te peste drum la Hanul roşu la Hristache bulgarul şi adu-l încoace. Să-i spui că am zis eu să aducă şi o chitanţă". S'a întors trăsura fără el; se culcase. Trimet pe fecior: „Acu să mi-l aduci! Să nu vii fără el". In sfîrşit, după o jumătate de ceas de aşteptare, soseşte. — „Ce e, Cocoane Alecule?" Zic: „Şezi jos şi scoate chitanţa". — „Dar de ce atîta grabă?" — „Şezi", zic. „Uite patru mii de lei. Uite şi zece lei dobîndă. Doisprezece la sută fac la 4000 pentru un an 480, — pentru o lună 40, — pentru o săptămnă 10; mai poftim şi zece lei pe deasupra". Se uită la mine nedumerit. Zic: „Acum să-ţi spui şi pentru ce atîta grabă. Nu vreau ca mîine cînd mă-i întîlni să-mi zici pe nume, că alaltăeri mi-ai zis *„frate"*, eri *„nene Alecule"* şi mîine, dacă n'apucam să-ţi plătesc acum, îmi ziceai *„Alecule"* sadea şi nu-mi place. Eu nu zic pe nume decît slugilor mele, încolo la nimeni. Ii vrea de-aci încolo să fii politicos şi cuviincios? bine, te primesc ca pînă acum cu dulceaţă şi cu cafea; nu? sănătate! nu te cunosc, nu mă cunoşti... Te aşteaptă trăsura la capul scării, poftim". D'atunci n'a mai dat pe la mine; cînd îl întîlneam, mă saluta şi trecea pe partea aialaltă...

Aşa şi cu firfisonul ăsta. Imi pare rău că i-am tăiat-o; dar iar mă gîndesc că, dacă nu i-o făceam aşa, mîine mă bătea peste pîntice, poimîine mă trăgea de mustaţă... Buni băieţi, ăştia din ziua de azi... deştepţi... or fi ştiind carte multă, dar nu ştiu să se poarte. Nu se uită la tine că eşti cu părul alb. Pac! pac! te bate peste... Maică Precistă, Doamne !...

www.dacoromanica.ro

„Călătorului îi şade bine cu drumul“

Băutura l-a prăpădit pe Pitache Cojescu, că altfel unde ajungea el pînă acuma, să-şi fi văzut el de treburi cum se cade şi să-şi fi păstrat banii care i-au trecut prin mînă?... Că de noroc nu se poate plînge; pe ce-a pus mîna, i-a mers. Dacă a ţinut moşie cu arendă, cînd era anul mai rău, de se văitau toţi vecinii, lui Pitache îi mergea de-ţi era mai mare dragul. Numai din tăierea pădurii de pe Nuceteanca putea să cîştige, să aibă pînă la adînci bătrîneţe. Mă rog: nouă sute de pogoane de pădure de construcţie, stejari — să fi luat numai pe trunchiul unuia doi poli, bez stînjenii de ars şi crăcile. Dar cine era să facă chefurile rămase de pomină, care se începeau azi şi ţineau cu săptămînile ? Pitache. Cine pleca întovărăşit de alţi cinci-şase prietini în trăsuri, cu patru cai înaintaşi şi cu lăutarii după ei la Braşov ? Pitache. In vremea asta logofeţii şi contabilii nu stau cu mîinile în sîn. Lumea zice că unul dintre ei, d'acolo, din jaful dela Nuceteanca şi-a făcut starea de azi.

Ei ! dar acum s'a sfîrşit. Pitache s'a cuminţit. S'a isprăvit cu viaţa de pînă acum; — i-a pus cruce. Toate merg pînă la un timp. De aceea s'a jurat împreună cu prietenul său Nă-

www.dacoromanica.ro

iţă Dinculescu, că de aci încolo intră în rîndul oamenilor cuminţi.

Sînt zece zile de cînd se păzesc unul pe altul; şi n'au băgat în gură nici o lacrimă de băutură. Apă, că e sănătoasă şi e lăsată dela Dumnezeu.

S'a mai jurat el şi altădată şi nu s'a ţinut. Ei ! dar acum e altceva. Toate merg pînă la o vreme. A dat omul cu capul de prăgul de sus. Ce? e om de aproape cincizeci de ani. Nevasta s'a luat de gînduri; copiii încep să se mărească... Pînă cînd ? De rîndul ăsta s'a isprăvit, s'a mîntuit.

Cu cele cîteva mii de franci ce i-au mai rămas, s'a hotărît să ia în arendă moşia statului, Drugăneştii, al cărei contract expiră la toamnă, moşie frumoasă la care s'au pricopsit cîţi au ţinut-o. Deputatul dela colegiul al doilea, căruia şi-a dat votul şi pentru care a alergat de a dat pe brînci la alegerile din urmă, i-a făgăduit formal c'o să facă să i se dea lui moşia. Şi fiindcă Pitache cînd spune o vorbă—e vorbă, a şi început să-şi pue în lucrare hotărîrea. Moşia fiind la o poştă şi jumătate dela oraş, şi-a cumpărat un cal buestraş „de mănîncă nori nu altceva", şi-a luat jambiere roşii de piele, o şapcă frumoasă, şi pleacă chiar acum la Drugăneşti, împreună cu prietenul Năiţă, să vază mai bine moşia.

Năiţă n'are cal, dar a închiriat unul dela Taşcu, care ţine birji şi poştalioane.

Pitache s'a sculat dela cinci şi-şi aşteaptă cu nerăbdare prietenul care întîrzie, cu toate că i-a spus desluşit aseară să vie cît de devreme, ca să nu-i apuce căldura pe drum, aducîndu-i aminte şi de vorba romînului: călătorului îi şade bine cu drumul. Cînd colo,

www.dacoromanica.ro

poftim! cinci și jumătate, și el nu vine — șase, și el tot nu vine.

Din cînd în cînd se duce la poartă și se uită'n lungul drumului, să-l vază venind.

In sfîrșit, aproape de șapte, Năiță se ivește. Vine la trap. Pitache îl zorește, răsucindu-și șapca cu mîna, ca acarii de la drumul de fier, și strigînd cît poate:

— Hai! nene, păcatele mele, hai odată!

A fost o încurcătură. Băiatul lui Tașcu uitase de vorba lui de aseară și înhămase la un poștalion, care pleca la Găești, calul închiriat de el, singurul cal care merge bine la călărie. A trebuit să-l pornească cu alt cal după poștalion.

— Înțelegi, explică Năiță făcîndu-și vînt cu pălăria, pînă să-l ajungă, pînă să deshame pe unul, să pue p'ălalt, pînă să vie îndărăt...

— Tiii! păcat, răspunde Pitache încălecînd, ne apucă zăduful pe drum!

Dar Năiță a descălecat și se zbate să găsească chinga, s'o mai strîngă nițel, că s'a cam slăbit.

— Haide, Năiță; dă mai iute, îl silește Pitache; ți-am mai spus-o de o mie de ori: călătorului îi șade bine cu drumul...

Acum au pornit-o.

N'are face calul lui Năiță, slab, nețesălat, ros de ham în toate părțile, cu bidiviul lui Pitache, gras ca pepenele și lucios la păr, parcă e uns cu untdelemn; precum n'are face nici costumul lui, — șapcă nu, jambiere nu, — cu costumul lui Pitache. Nici înfățișarea unuia n'are face cu a celuilalt. Pecît de gros și de voinic e Pitache, pe atît de uscat și de pipernicit e Năiță...

Dar merg în pas, la țăcăneală.

www.dacoromanica.ro

Au ieşit din oraş şi acum ţin şoseaua drept.

E o dimineaţă frumoasă de Iunie, plină de miresme de flori de tei, de sulfină şi de levănţică. La dreapta drumului, în vale, se ţin lanţ zăvoaiele Ialomiţei, printre care cînd şi cînd se vede apa sclipind în bătaia soarelui; la stînga, pînă în poalele dealurilor, grîne de toată frumuseţea: lanuri galbene de grîu copt cu chenare roşii de maci înfloriţi, lanuri de ovăz de un verde brumăriu, lanuri de porumb de un verde închis şi lucitor; iar pe dealurile care închid zarea, vii cu răzoare de viţă paralele şi drepte, parcă sînt trase cu condeiul, printre care se zăresc ici şi colo puncte albe: muncitori la plevilă.

Răsună lunca de cîntecele pitpalacilor şi de hîrîitul cîrsteilor.

Frumuseţea firii umple de mulţumire inimile călăreţilor. Se vede din bunăvoinţa zîmbetului cu care răspund saluturilor ţăranceior, care trec spre oraş ducînd cobiliţe de pui şi de boboci de raţă spînzuraţi de picioare, băsmăluţe cu ouă, oale mari cu lapte şi cu smîntînă, coşuri de cireşi ori donicioare de fragi, — toate bunătăţile prăsite, adunate ori păstrate pentru gura orăşenilor.

Femeile moţăe din cap a „bună-dimineaţa", iar ei le răspund cu dragoste:

— Mulţumim dumitale. Vînzare bună...

Să fie un ceas dela plecare, cînd ajung la capul podului de peste Ialomiţa. Aici e răspîntie de trei drumuri; şi la răspîntie, drept în faţa podului, e hanul, vestitul han al lui Manolache Ciolănescu. Inaintea hanului o polată încăpătoare, învelită cu şindrilă, pe aco-

www.dacoromanica.ro

perișul căreia e firmă mare cu numele proprietarului; iar între *Manolache* și între *Ciolănescu* un rotocol albastru, în care sînt zugrăvite două ciolane încrucișate. Pe o sârmă, care leagă doi stâlpi, stau spânzurați covrigi rumeni, iar pe alta părechi-părechi de cîrnați proaspeți, acoperiți cu un tulpan, în ciuda viespelor care le dau tîrcoale bîzîind. In fereastra cîrciumii, rînduri de sticle cu băuturi de toate culorile pietrelor nestimate. Nici un muștеriu, — oamenii sînt duși la muncă.

Scularea de dimineață, aerul curat și călăria și soarele, care a început să dogoare, le-a deschis o poftă de mîncare și o sete, — mai ales o sete grozavă. De aceea, fără vre-o prealabilă înțelegere, au oprit amîndoi în drumul hanului și bat cu friștile în stîlpii polatei, fără să se uite unul la altul și strigînd într'un glas:

— Hei! stabiliment!

Băiatul, care moțăia la teșghea, se tîrăște alene în ușa prăvăliei, frecîndu-se la ochi.

— Mă, întreabă Pitache, ai ceva rece de băutură, un pelin cu sifon, ceva?

— Este, răspunde băiatul, silindu-se să nu caște.

— Dă-ne două pelinașe cu sifon.

— Ori cu borvis, adaogă Năiță.

Băiatul pleacă agale.

— Mișcă-te mai repede, băiete! — îl silește Pitache, — aaa! mișcă-te, băiețaș.

Și nu-l slăbește de loc, strigîndu-i din cînd în cînd: „dă zor, mă neicuță, că sîntem grăbiți și știi, vorba romînului: călătorului îi șade bine cu drumul".

Băiatul se întoarce aducînd pe o tavă verde

www.dacoromanica.ro

două pahare de vin cu sifon. E rece: se cunoaşte după abureala paharului.

Pitache bea jumătate paharul, îşi plesneşte limba de cerul gurii şi întorcîndu-se spre Năiţă, se uită în ochii lui, ridicînd sprîncenele în semn de întrebare, adică: „ce zici?"

Năiţă, care şi-a băut paharul pînă în fund, zice: „phiii! straşnic!"

— Unde-l ţineţi, mă — întreabă Pitache pe băiat, — de e aşa rece?

— La ghiaţă.

— Dar de unde aveţi ghiaţă?

— Păi n'are jupînu gheţărie în curte?

— Ce vorbeşti, domnule!? se miră Pitache şi Năiţă într'un glas şi tot într'un glas poruncesc: „ia mai adu două"; iar Pitache adaogă: „dar nu fi mocăit, umblă repede, că sîntem grăbiţi".

Al doilea pahar se bea pe nerăsuflate; tocmai al treilea, care s'a adus acum, se bea mai pe'ndelete, cu întrebări puse băiatului:

— Cum te chiamă, mă?

— Tilică.

— De unde eşti tu?

— Dela Priseaca.

— Al cui eşti dela Priseaca?

— Al lui Taohe Drăgoi.

— Şi de mult eşti aici?

— De patru luni.

— Dar stăpînă-tu unde e, mă?

— E dus colea la nişte trifoi.

Pitache scoate o rublă, o dă băiatului şi-l zoreşte să-i aducă restul, cînd se aude alături în livada cu pruni: lip-lip! lip-lip! Vine Manolache Ciolănescu pe poteca dintre pruni, cu papucii lipăind.

www.dacoromanica.ro

El cunoaşte bine atît pe Pitache, cît şi pe Năiţă, — şi nu i-a văzut de mult. Cînd dă cu ochii de ei nu mai poate de bucurie.

— Bună ziua, dom'le Pitache. Uite şi domnu' Năiţă! da 'ncotro?

— Incoa, la vale; dar mă, Manolache, grozav pelin ai. Mă băiete, să mai aduci un rînd! trei pahare! de unde-l ai?

— Aşa e că e grozav? Dela frati-meu Ilie.

— Straşnic! dar ştii? un lucru nu-mi place mie: băiatul. Nu face. Aici la han în drum, la răspîntie, trebue un băiat iute, spirt. Să umble ca sfîrleaza. Omul vine, bea, pleacă repede. Vorba romînului: călătorului îi şade bine cu drumul.

Cînd se întoarce băiatul, hangiul zice:

— Dar de ce nu descălicaţi niţel? Mai răsuflă şi caii o leacă.

Iar Pitache şi Năiţă găsesc că are dreptate: mai răsuflă şi caii o leacă. De aceea se scoboară, leagă dîrlogii cailor de cîte un stîlp şi se aşează la masă sub polată.

— Ei, noroc să dea Dumnezeu şi bine te-am găsit !

— Noroc! Binc aţi venit sănătoşi!

— Straşnic pelin! Dar de cînd ţi-ai făcut gheţărie?

— Acu un an. M'am gîndit: gîrla colea, ghiaţa de pomană, boii tot stau degeaba iarna. Ia să-mi torn eu o gheţărie, — şi am făcut-o. M'a ţinut o sută şi mai bine de lei, — da 'ncai am făcut un lucru bun.

Şi văzînd că Năiţă se uită de cîtăva vreme cu stăruinţă la cîrnaţii spînzuraţi pe sîrmă:

— Sînt proaspeţi, dom'le Năiţă ; aseară i-am făcut, — pe viaţa mea! Mă Tilică, ia dă jos o pereche de cîrnati.

www.dacoromanica.ro

— Aşa e, sînt proaspeţi, se vede cît de colo.

— Păi să vezi ce-am păţit, explică Manolache — am un blestemat de taur, dar'ar lupu 'n cornu' lui! c'o să plec cu el Joi la tîrg să-l vînz, să mă scap de el, că numai bucluri îmi face. Mai deunăzi nu era să-mi omoare un copil ? Eri dimineaţă, nu ştiu, ori că din joacă, ori de-al dracului ce e, îmi împunge o frumuseţe de purcea drept în burtă. Noroc c'am fost aici. Dac'am văzut că e împunsă rău, a trebuit s'o tai. Am avut Ignat eri pe negîndite. Aseară tot se ducea fratimeu la tîrg, i-am dat carnea s'o vînză la un măcelar şi am oprit şi eu ceva dintr'însa. Mi-a prins bine gheţăria. Să pue să frigă o pereche?

Pitache, după ce răspunde hotărît: „Să pue!" ia şi avizul lui Năiţă: „hai ? ce zici, Năiţă?" Iar Năiţă nu poate să strice gustul lui Pitache, dar recomandă băiatului, cu blîndeţe şi cu duioşie:

— Dar, mă Tilică, umblă mai repejor, mă băieţaş.

Pînă să frigă cîrnaţii, nu e de refuzat propunerea hangiului de a merge să le arăte gheţăria. Se duc deci să vadă gheţăria sistematică, învelită cu stuf de o frumuseţe; apoi intră în grădina din fund. Cum în vremea asta soarele s'a ridicat sus şi a început o vipie de căldură care frige, nu altceva, ce plăcere fără seamăn simte Pitache şi prietenul său, cînd ajung în grădină, sub bolta de umbră a unor nuci uriaşi! Cel din mijloc mai cu seamă trebue să fie de mai bine de două sute de ani. Degeaba, nici o umbră ca umbra de nuc.

www.dacoromanica.ro

E răcoare !... Şi vine de undeva un miros de sulfină şi de levănţică.

— Ia auzi, mă Năiţă !

Şi cîteşi trei tac, să audă cum cîntă pitpalacile. Una, aici, aproape, chiar lîngă gardul grădinii zice desluşit: „pitpalac!" Altele mai departe îi răspund: „petpedec ! petpedec!" iar lor le răspund altele şi mai de departe, tocmai de colo, din poalele viilor: „pitpidic! pitpidic! pitpidic!"

— Şi încotro ziceţi că mergeţi dumneavoastră ?

— La Drugăneşti.

— A! păi v'a apucat zăduful pe drum. Eu, ştiţi ce-aş face în locul dumneavoastră ? aş rămîne să mănînc aici, că tot e aproape de nimez. După prînz vă spui eu c'o să tragă o sfîntă de ploaie de un ceas, să rupă pămîntul. Şi aş pleca după ploaie pe răcoare : praf nu, căldură nu.

Nu e pe tot cerul, senin ca sticla, pic de norişor, nici măcar cît un bob de mei ; dar dacă spune Manolache c'o să plouă... Şi Pitache ştie că ăştia dela ţară se pricep la ale vremii lucru mare. N'a păţit-o el odată, cînd ţinea Merenii ? Tot aşa de senin ca acuma. El, în loc să asculte pe unul care-i spunea să plece cu trăsura cu coviltir, a plecat cu o brişcă ne'nvelită; şi peste un ceas l-a apucat o ploaie cu piatră, să-l omoare şi mai multe nu. Tot aşa a păţit-o odată şi Năiţă.

— Ce zici, mă Năiţă ?

Ce să zică Năiţă, mai ales după ce hangiul le pomeneşte de nişte pastramă bună de capră şi de nişte uger de purcică?

— Nu mă 'nebuni! Ai oprit ugerul de la purcică?

www.dacoromanica.ro

— E pus la gheţărie.

— E ! dă poruncă să bage caii undeva la umbră, frate Manolache, şi regulează de-ale mîncării.

Hangiul, om în toată firea, care ştie că călătorului îi şade bine cu drumul, pleacă zorit să dea porunci ; iar Pitache îi strigă din urmă:

— Şi pînă una-alta, trimete-ne o velinţă ceva şi o baterie de pelin cu sifon...

. . . . . .

Ce masă înfricoşată! Ce pastramă fragedă ca roua ! Dar ugerul ăla de purcică de se topea 'n gură!... Dar ceapa verde!... Nu se mai puteau sătura.

— Mă Năiţă, dacă mă iubeşti, ia de ici bucăţica asta grasă.

— Mă Pitache, să mă 'ngropi, gustă colea, să zici că n'ai mîncat de cînd eşti.

Dar pelinul cu sifon ţinut la răcitoare !

Un singur lucru nu i-a plăcut şi nu-i place lui Pitache: A spus-o hangiului de cîteva ori şi i-o spune şi acuma, cu limba împiedicată, parcă ar avea clei în gură şi sughiţînd la răstîmpuri:

— Nu face, 'scultă-mă pă 'ine... hîc! aici e han mare... 'a răspîntie... Va un băiat spirt. Omu' se grăbeşte la drum, don'le. Vine, cere, bea, şi pleacă... n'are vreme de pierdut şi că'ătorului i şade bine cu dru'u...

Acum soarele scapătă înapoi spre oraş. In grădina din spatele hanului, Pitache şi Năiţă dorm duşi cu faţa în sus şi sforăe, să zici că umblă ferestrăul; iar hangiul, care-i cunoaşte de mult, a pregătit pentru diseară o ciorbă

www.dacoromanica.ro

cu ardei grozavă, niște pui de pus la frigare apelpisiți, o salată de țîri bătăioasă, a pus clondirele la ghiață și a trimis pe Tilică 'n sat să caute pe Dima lăutarul. Știe el că domnu' Pitache și domnu' Năiță nu se întorc curînd acasă, că sînt călători, și călătorului îi șade bine cu drumul.

www.dacoromanica.ro

Metamorfoză

— Lino, — zice domnul, întinzînd slujnicei o piesă de 5 lei, — eu te-am sunat. Na, du-te la tutungerie. ...Ştii unde e tutungeria ?

Lina se gîndeşte. Nu prea ştie. Domnul explică:

— In tîrg... peste drum de cofetăria aia marea...

Lina şi-a adus aminte şi face: „aha!"...

— Să te duci acolo şi să-mi cumperi un pachet de ţigări *Intim-club*. *In-tim-club*.

Şi fiindcă Lina abia de trei zile e venită de la ţară, domnul o întreabă:

— O să ţii minte, ori să-ţi scriu pe hîrtie ?

Dar Lina vrea să dovedească domnului că e fată deşteaptă. Nu primeşte să-i scrie.

— Las' că ţin minte. Zic pînă acolo *intinclup*.

Şi se duce în odaia slugilor să-şi *puie* basmaua în cap, că nu face să se ducă în tîrg cu capul gol. Pe cînd se găteşte în oglindă, îi pare rău că n'a îndrăznit să-i ceară cucoanei să-i dea şapte lei din leafă, ca să-şi ia o pereche de pantofi... dar mîine dimineaţă neapărat o să-i ceară; şade rău cu picioarele goale... jupîneasă la boieri... şapte lei nu e lucru mare...

www.dacoromanica.ro

Și Lina pleacă zicînd pînă la poartă:

— *Intinplug... intinplug... intinplug...*

Cînd deschide poarta, dă cu ochii de un cal bălan, care de vre-o două zile umblă singur de pripas p'aici pe uliță. Ieri, fiind poarta deschisă, a intrat în grădină și s'a supărat domnul foc, că i-a stricat niște flori.

„Al cui naibii o fi ?" se gîndește Lina, uitîndu-se în dreapta și în stînga; și nevăzînd pe nimeni, pune mîna pe o piatră și-l gonește: „diii, gloabă, mînca-te-ar lupii!" Apoi, după ce calul s'a depărtat, se întoarce și o pornește spre tîrg, zicînd cu grije, ca să nu uite:

— *Itimpliu... itimpliu... itimpliu...*

In colțul uliței, la Mihăescu, lucrează niște zidari la soclul casei. Unul dintre ei, văzînd-o trecînd, îi zice cu bunătate, făcînd cu ochiul tovarășilor:

— Dragă, ți s'a descheiat pantoful.

E de crezut că Lina ar fi primit mai bucuros o palmă, decît această batjocură, care o arde la inimă. Așa se explică violența răspunsului ei, din care nu se poate transcrie decît sfîrșitul: „bată-te Dumnezeu de pîrlit, că nu-ți vezi de treabă !" Dar aducîndu-și aminte de țigările domnului, pe cînd zidarii rîd de se prăpădesc, Lina grăbește pasul zicînd mereu în gînd:

— *Iplintiu... iplintiu... iplintiu...*

Cînd să treacă prin dreptul hanului lui Tașcu, iese în goana mare din gang, fără veste, un poștalion mînat de un băietan. Ca prin minune scapă Lina necălcată, și tot băiatul întîi cu gura mare:

—Chioara naibii !

N'are dreptate Lina să se indigneze ? Cum

www.dacoromanica.ro

era să vadă ea prin zid că iese el prin gang ? Aşa se iese din gang ? în goana mare ?

— Ptiu ! trăzni-te-ar Dumnezeu şi Maica Precista de nebun ! — zice ea ca încheiere şi pleacă explicînd unei femei cum era cît p'aci s'o omoare.

Femeia povesteşte că tocmai, dar tocmai aşa i s'a întîmplat şi ei săptămîna trecută „tot cu ticălosul ăsta de băiat"; ba încă ea de spaimă a scăpat din mînă un clondir care s'a făcut ţăndări ; că şi pe madama lui Iosif tinichigiul era s'o omoare într'o zi...

Iacă şi tutungeria. Lina, care în tot timpul cît i-a povestit femeia păţania ei şi a lui madam Iosif, n'a încetat de a repeta în gînd cu mare sfinţenie numele ţigărilor, intră cu încredere şi, întinzînd piesa de 5 lei, cere deslușit :

— Să-mi dai un pachet de tutun *iflingiu.*

— De care ? întreabă tutungiul întinzînd urechea peste tejghea.

Lina văzîndu-l bătrîn, crede că e surd şi-i strigă:

— Tutun *iflingiu.*

Tutungiul se uită la ea cu băgare de seamă. Nu cumva e nebună ?

Apoi îi împinge piesa îndărăt:

— Nu se găseşte.

Dar Lina stărue şi, crezînd că tot n'a priceput, îi silabiseşte răcnind:

— Tu-tun *i-flin-giu.*

Tutungiul, scos din răbdări, strigă şi el:

— N'auzi că nu e ? Ieşi afară! Ce ţipi aşa ?

Lina se întoarce repede acasă pe altă uliţă, ca să nu mai dea ochi cu zidarii. Ajunsă în

www.dacoromanica.ro

odaie, întinde banii și zice domnului cu un accent de mare părere de rău:

— Nu mai are.

— Cum nu mai are ? întreabă domnul mirat. Cum ai cerut ?

— Așa cum mi-ai spus dumneata: tutun *aflangiu*.

www.dacoromanica.ro

D. D. PATRAȘCANU

Inzăpădiți!

Invingătorul lui Napoleon

www.dacoromanica.ro

Inzăpădiţi !

Cînd trenul ajunse în Paşcani — cu mare întîrziere — Todiriţă Naum află că nu poate merge mai departe: comunicaţia se întrerupsese. Dacă i s'ar fi anunţat o nenorocire, n'ar fi primit-o cu inima mai rea. El se duse repede la şeful staţiei:

— Cîtă vreme avem să rămînem aici, d-le şef ?

— Pînă cînd se va libera drumul.

— Şi cînd credeţi că se va libera ?

— Cît timp nu stă viscolul, nu pot să vă spun nimic.

— Poate să înceteze din moment în moment... parcă nu mai suflă cu putere. Atunci?

— Atunci, în cinci-şase ceasuri veţi putea pleca.

Todiriţă Naum întrebă cu spaimă :

— Cum ? Va trebui să rămînem aici şase ceasuri ?

— A ! să fiţi mulţumiţi dacă e numai atîta...

— Ce e de făcut, d-le şef ?

— Puteţi să vă întoarceţi înapoi. De unde veniţi ?

— Din Bucureşti.

— Vă fac biletul valabil pentru întors...

— Imposibil !

www.dacoromanica.ro

Șeful stației făcu un semn : „cum voiți", apoi tare: „alt chip n'aveți".

Todiriță Naum plecase dimineața din București; se ducea la Iași. De două zile ningea mereu, iar în noaptea trecută un viscol turbat spulberase omătul de pe cîmpuri, mai ales prin nordul Moldovei, grămădindu-l în troiene grandioase; și acum crivățul vîjia în voie pe șesurile măturate. Azi e ajunul anului nou. Todiriță își trimesese de sărbători familia la Iași, iar el, reținut de afaceri, avea să vie pe urmă. Trebuiau să petreacă revelionul la Cuconu' Ștefanache, socrul lui Todiriță, care avea o slăbiciune, ca anul nou să-i găsească pe toți împreună. Vrasăzică avusese dreptate șeful stației din București, cînd i-a pus azi-dimineață în vedere, că cu greu o să străbată în Moldova. Să se întoarcă înapoi ? Cu neputință ! Las'că trebue numaidecît să meargă la Iași, dar cu vremea asta te pomenești că rămînc pe drum. Nu ! mai bine să aștepte în Pașcani...

El se plimbă agitat, străbătînd peronul cu pași mari dela un capăt la altul, cu gîndul aiurea. Incepea să însereze. Viscolul vuia în cuprinsul gării șuerînd sinistru prin burlane, iar omătul, purtat în vîrtejuri, dănțuia printre roțile trenului, aruncîndu-se furios în zăplazuri. Cîteva lumini începură să apară mai departe, clipocind ca ochii unui om bolnav. Todiriță se frămînta cu gîndul, cum să rezolve problema. Dacă ar sta vîntul... ușor s'ar curăți linia.... ar fi vreme... Să rămînă în Pașcani... E grozav...

Todiriță Naum se îndreptă din nou în spre șeful gării :

www.dacoromanica.ro

— De ce nu trimeteți un plug care să libereze linia ?... poate ar fi chip de plecat...

— E de prisos, cîtă vreme nu stă furtuna.

— Aveți plugurile pregătite ?

— Nu se mai întrebuințează acuma. Dacă se liniștește, trimetem o mașină în recunoaștere.

— Cum ? N'aveți pluguri americane ?

— A ! acele sînt numai pentru Bărăgan...

— Și credeți să plece în astă seară vre-o mașină ?

— De !... ce pot să vă spun ?... poate... dar nu sînt semne...

Todiriță stătu o clipă, apoi zise cu timiditate :

— D-le șef !... vă rog... în caz cînd pleacă, nu s'ar putea să mă iee și pe mine? Am interese urgente... Trebue să fiu numaidecît la Iași...

— A! asta nu se poate!

— E teribil ! Vă mulțumesc, d-le șef.

— De !... N'aveți pentru ce...

Todiriță se retrase, dar aducîndu-și aminte de ceva :

— Dacă aș închiria o sanie ?

Șeful răspunse plictisit:

— Vă mănîncă lupii.

Vrasăzică va trebui să rămînă în Pașcani : lucrul îi părea absurd. Todiriță se gîndi cu duioșie la cei dela Iași, și mintea lui tulburată căuta un mijloc supranatural de locomoțiune, care să-l transporte peste troienele de omăt.

Pe cînd Naum, cu privirea abătută, încerca să închege o hotărîre, din capătul celălalt al peronului venea trist și gînditor Iorgu Chirilovici, prieten cu Todiriță din copilărie.

Cei doi amici își strînseră mîinile.

www.dacoromanica.ro

— Incotro ? îl întrebă Todiriţă Naum.
— La Iaşi. Dar tu ?
— Tot la Iaşi.
— Vrasăzică ?
— Deocamdată rămînem în Paşcani.
— Ei, ce ne facem ?
— Haide în restaurant.

Şi ei intrară înăuntru. Aici, alcătuiră împreună un program. Mai întîi să trimeată fiecare o telegramă la Iaşi ; apoi să mănînce ; dacă în vremea asta se restabileşte comunicaţia, să plece imediat, oricît de tîrziu ar fi ; dacă nu—aici părerile erau împărţite: Naum susţinea să rămînă în sala de aşteptare; Chirilovici — să se ducă amîndoi la otel.

Todiriţă ripostă:
— Otel ?... la han la Ghidale...
— Oricum... decît să stai în gară...
— Ce vorbeşti ? N'ai idee !
— Te odihneşti măcar cît-de-cît.
— Mai bine mă întind pe bancă... colo, şi mă învălesc cu tartanul, decît să mă mănînce plosniţele şi... A ! nu ! hotărît, eu rămîn aici.

Ei se îndreptară spre oficiul poştal. Naum telegrafiă soţiei sale: „Inzăpădit! Revelionul la han Ghidale. Vouă petrecere frumoasă. Trist şi amărît ! Imbrăţişează copiii. Urări călduroase tuturor pentru anul nou".

După ce şi-au înştiinţat pe cei iubiţi despre soarta lor tristă în ajunul acestei zile solemne, s'au întors mai liniştiţi în restaurant. Aici şi-au alcătuit un *menu* frugal, căci neplăcerea în care se găseau le tăiase şi pofta de mîncare. Todiriţă, cu sufletul acru, comandă un borş, pentru a se complace în nenorocire... Şi pe cînd gusta din lichidul fierbinte, clătina capul cu melancolie, lăsînd prin asta să se în-

www.dacoromanica.ro

ţeleagă că „n'are face ce mănîncă el acuma cu produsele culinare ale Cuconului Ştefanache". Chirilovici, care se muncea cu un bucăţoi de carne, trecut pe listă „muşchi la frigare", emise un adevăr filozofic, nu atît prin esenţa lui, cît mai ales raportat la împrejurările de faţă : „Şi cînd te gîndeşti că puteam rămînea în cîmp!"

Dar urătorii au început şi în Paşcani. Cîţiva băieţi prizăriţi, cu traiste de gît şi beţe în mînă, apar în restaurant, îngînîndu-şi lîngă uşă colinda cu glasuri subţiri şi sunînd din clopoţel. Un chelner nu-i lasă să isprăvească, din consideraţie pentru pasageri. Şi punîndule banul în mînă îi scoate pe uşă afară. Lui Todiriţă i se pare o parodie a sărbătorii, iar amestecul insolit de urători şi de chelneri îl indispune adînc, ca o profanare a obiceiului străbun.

După masă, cei doi prieteni, sorbîndu-şi cafelele, şi-au amintit de lucruri trecute — nu se văzuseră de mult — apoi ieşiră din restaurant să vadă dacă viforul nu s'a mai liniştit. Ei sondară întunericul, luminat unde şi unde de movile de zăpadă, îndreptînd priviri cercetătoare în direcţia Iaşilor; inspectară bolta cerească de pe care lipseau stelele, şi încheindu-şi bine veşmîntul, pe care o clipă vîntul cercase să i-l smulgă din spinare, Todiriţă, împreună cu amicul său, străbătu sala din mijloc, să arunce o ochire asupra tîrgului. In sufletul lui Naum se deşteptară amintiri luminoase. De cîte ori nu venise el aici, în dimineţi frumoase de vară, cînd albastrul cerului şi căldura plăcută a soarelui revărsau asupra lui din cîmpiile verzi, din lanurile de grîu, din ciripitul pasărilor, din florile de pe

www.dacoromanica.ro

cîmp, un suflu liniștit de fericire, care-l învăluia ca într'o mireasmă îmbătătoare în trăsura largă trasă de patru cai, înaintînd spre plaiurile tăinuite ale Neamțului! Și Todiriță, privind spre dealul Pașcanilor, vedea înaintea lui șesul larg al Moldovei, și apa, ca un șarpe uriaș de argint încolăcindu-se pe cîmpie; iar în fund, în ceață albăstrie, ca dintr'o haină vaporoasă, răsăreau munții, frumoșii munți, care-l aduceau anume din locuri atît de depărtate. Și acum! El se uita trist la casele tîrgului printre valurile de omăt răscolite de viscol. Și cum stăteau astfel, ațintiți la glasul pierdut al unui clopoțel care se tînguia în vuetul furtunii, din spre Tupile veni pînă la dînșii, adus de vînt, un urlet de fiară sălbatică...

— Ai auzit?

— E lup!

— Frumos revelion!

Și cei doi amici intrară înăuntru mai triști de cum plecaseră. Iar urletul lupului îi dispunea la gînduri sinistre.

In restaurant lume puțină; numai cîțiva călători, mînați de nevoi urgente, îndrăzniseră să înfrunte o vreme ca aceea. O doamnă în vîrstă, îmbrăcată în negru, pe figura căreia se cetea o mare tristeță; o fată tînără, gînditoare; un colonel cu privirea pierdută... stăteau cu toții lîngă geamantanele și buccelele lor. Doi evrei vorbeau afaceri. Naum și Chirilovici străbătînd restaurantul se așezară în fund, la o masă. Todiriță, încruntat, începu să bată darabana cu degetele, semn de tulburare sufletească...

Dar cînd tocmai Chirilovici adusese din nou vorba despre locul de odihnă, iată că pe

www.dacoromanica.ro

ușa restaurantului intră d. Panaite Serbenciu, șeful depozitului din Pașcani, dela căile ferate, pe care Todiriță îl cunoștea foarte bine. Cum văzu pe Naum, d. Serbenciu veni în spre dînsul.

— Incotro, domnule Naum ?

Todiriță îi istorisi cum și-a trimes familia la Iași, cum a fost reținut în București, cum s'a întrerupt drumul prin Vaslui și cum a rămas el în Pașcani.

— Ei, acu ce faceți ?

— Așteptăm restabilirea comunicației.

— Și domnul ?

Todiriță îi prezintă pe Chirilovici. D. Serbenciu zise :

— In astă noapte nu cred să plecați. Am trimes în recunoaștere două mașini la Ruginoasa, pînă dincolo de primul canton — cam pe-acolo se înzăpădește — și acum așteptăm rezultatul.

— Vrasăzică avem să știm îndată, zise Todiriță.

— Peste un ceas, mult două, răspunse d. Serbenciu. Oricum... chiar dacă stă furtuna... e greu să găsim oameni care să desfunde drumul, dacă a fi înzăpădit... Gîndiți-vă... e anul nou...

— Atunci ? făcu Chirilovici.

D. Serbenciu scoase ceasul:

— Sînt nouă și zece... nu cred să plecați în noaptea asta.

— Dar mîne ?

— A! dacă nu mai viscolește, mîne plecați negreșit. Se poate întîmpla însă să rămîneți aici și două-trei zile. Mă tem să nu se împotmolească și la Sîrca.

Cei doi prieteni își aruncară priviri pline

www.dacoromanica.ro

de înțeles, față de noua amenințare a d-lui Serbenciu. Todiriță spuse cu resemnare către Chirilovici :

— In cazul acesta mergem la Roman.

— Dar acum ce faceți ? Rămîneți la otel ?

— Vrei să zici la han, întrerupse Todiriță. Sub nici un cuvînt... cel puțin eu.

D. Serbenciu rămase o clipă pe gînduri. Apoi :

— Știți ce ? poftiți la noi... avem și oleacă de revelion... da'... ca 'n Pașcani. Decît să vă chinuiți în gară, mai bine cu un păhăruț de vin dinainte.

Cei doi amici se întrebară cu privirile. Todiriță zise :

— Dar dacă se restabilește drumul ?

— In acest caz, cel dintîi trebue să știu eu... și atunci plecați. Hai, ce ziceți ?

— Ideea nu-i rea, răspunse Chirilovici.

— Cu condiția să fim înștiințați imediat, adăogă Todiriță.

— N'aveți nici o grijă...

— Atunci primim cu plăcere.

— Foarte bine. Așteptați să iau ultimele măsuri, și în zece minute sînt al d-voastră.

Todiriță Naum rămase gînditor. Să facă revelionul la Serbenciu!... între oameni necunoscuți... Un sentiment de silă îl cuprinse, și perspectiva de a rămînea în gară îi păru mai puțin plicticoasă. Acuma la Iași ! Copiii, cu haine curate, au primit de mult jucăriile... In odăi s'au aprins toate luminile... focul pîlpîe în sobă. E cald... e bine. Cuconu' Ștefanache, ras proaspăt, și-a luat locul. Inaintea lui, pe masă, un talger cu gologani pentru urătorii mici, altul cu băncuțe pentru oamenii mai în vîrstă, iar alături, bani mari de argint pentru

www.dacoromanica.ro

capră și irozi.... Lotonul mai tîrziu... Cînele s'a pus în lanț, de prin jurul casei s'a strîns totul, porțile s'au dat înlături...

„A ho !... ho-ho, ho !
„Bună sara, bună sara !
„Sara lui Sfintu Vasile...

. . . . . .

„La mulți ani, Coane Ștefanache ! !"

. . . . . .

Și harapnicele.. iar buhaiul buhăește în tot tîrgul ca un bondar uriaș. Și el în Pașcani, la revelion la Serbenciu !...

— Eu n'am nici un chef să mă duc, zise Todiriță lui Chirilovici. — Prefer să rămîn aici.

— Nu fii copil ! Tot mai bine decît să ne uităm pe pereți.

D. Serbenciu a regulat totul. Vine radios avînd pe figură o expresie de mulțămire ca și cînd revelionul său va cîștiga un farmec deosebit prin participarea amicilor noștri. Impreună cu dînșii se îndreaptă spre locuința lui; șade chiar în cuprinsul gării, în vechiul local făcut de administrația nemțească pentru funcționarii companici. Și într'adevăr, se cunoaște că e făcut de Nemți ! Cei doi prieteni nu-și cred ochilor; odăi mari și încăpătoare, cu plafonul ridicat, cu geamuri înalte și dintr'o sticlă, cu pardoseală temeinică. Fără să vrei îți vine în minte viața de familie, tihnită și regulată, pe care o duceau aici acei oameni veniți de departe, să slujească dru-

www.dacoromanica.ro

mul de fier care pentru întîia oară străbătea ţarinile noastre. A încăput însă pe mîni bune; ce rînduială şi ce curăţenie! In salonul frumos, luminat de lampa mare de majolică, atîrnată de tavan, şi de cîteva tricheluri cu lumînări, aşezate pe la margini, d-na Serbenciu — femeie frumoasă — şi cîţiva prieteni— bărbaţi şi femei—rîd şi vorbesc. D. Serbenciu îşi introduce oaspeţii : Sînt înzăpădiţi... care au rămas în Paşcani... I-a găsit trişti şi posomorîţi... şi au consimţit în cele din urmă, să-i facă plăcerea să vie aici....

Şi amicii noştri au dat adunării lămuririle necesare relativ la călătoria lor.

Invitaţii continuă să sosească: şeful poştei, subşeful gării, cîţiva inferiori imediaţi ai d-lui Serbenciu, d. Oprişanu, avocat în Paşcani, doctorul Mincu, medic la căile ferate, d. Păunescu, judecătorul — cei mai mulţi însoţiţi de cucoane, mai toţi cu redingote negre şi exalînd unii din ei Apa de Colonie...

Naum şi Chirilovici au fost prezintaţi la fiecare. Sînt înzăpădiţi.

— Vrasăzică faceţi revelion în Paşcani, fără voie....

— A ! mă rog, mă rog! din contra...

— Ce să faci ? Se întîmplă cîteodată...

Şi întrebările bărbaţilor, urmate de rîsul sgomotos şi vorba ascuţită a cucoanelor, se amestecau cu glasul trăgănat al colindătorilor, ale căror urări veneau nedesluşit din antret, parcă erau cuvîntate în depărtare. Iar cînd se deschidea uşa, glasurile se apropiau... O servitoare năvăli înăuntru:

— Ursul dela Lespezi !

D. Serbenciu zise vesel:

— Să vie!

www.dacoromanica.ro

Toată adunarea a ieșit în antret. Ursul, însoțit de tovarășul său, țigan contrafăcut ca și animalul, mormăia fioros ținîndu-se de băț și ridicînd în răstimpuri cîte un picior în sus.

Todiriță parcă începuse să mai uite pe cei de acasă. Căci dacă se deprinde omul cu necazul, ba uneori chiar suferința ajunge un tovarăș plăcut al vieții, cum să nu te deprinzi cu cheful și cu voia bună ? De aceea cînd banda lui Nestoraș și-a făcut apariția și cei patru muzicanți au început să-și arate meșteșugul lor, lui Todiriță i-a venit chiar inima la loc. Și iacătă-l acum învîrtind cucoanele și domnișoarele din Pașcani în valțuri bostonate, în polci și mazurci săltărețe, în contradanțuri încurcate, ba chiar în bătute și în chindii îndrăcite. Iar cînd a jucat singur cu Madam' Stăniloiu — cuconiță jucăușă — un brîu „în de doi" lovind din cînd în cînd podeaua „să cadă țărnă din pod", Todiriță, care se întărîtase, a fost declarat de Madam' Serbenciu „dansator neobosit". Și pe cînd din odaia alăturată, voci subțiri, enervate, veneau în răstimpuri: — „v'am relansat, d-le Chirilovici — brelan de așI? — am ful de valeți" — la care glasul gros al lui Chirilovici răspundea: „mi-ați făcut un bluf, cuconiță", dincoace, Todiriță Naum, *dansator neobosit,* își ștergea mereu nădușala cu batista, pe care o muta în toate buzunările...

Amicii noștri nu mai știau unde se găsesc, nici în ce calitate. Un singur lucru simt: e bine ! Dar pe ușă intră un om dela gară, care scoțîndu-și șapca roșie, anunță d-lui șef că comunicația e restabilită.

— E restabilită ? întrebă Todiriță mai mult cu oarecare mirare decît cu bucurie.

www.dacoromanica.ro

— Da. Peste douăzeci de minute pleacă 149.

— Sigur că-i restabilită ?

— Sigur, cucoane. Vîntul a încetat de mult.

— Vrasăzică putem pleca?

— Cum nu ? trenul e în gară.

— Oare să nu se mai oprească pe drum ? Ce zici d-le Serbenciu ?

— Dacă linia e liberă...

Todiriță zise cu vădită părere de rău:

— Atunci plecăm.

— Ia ascultă, nene Todiriță... Sînt unsprezece trecute.... Ajungeți la Iași pe la două noaptea... ce treabă e asta ? Rămîneți la masă... plecați cu 33...

— Atunci avem și siguranța că drumul se deschide bine...

— Firește....

— Fiindcă dacă trenul pleacă...

— Tocmai ! aprobă d. Serbenciu.

— Dacă-i așa, rămînem. Ce zici, Chirilovici ?

— Decît să umbli ca huhurezii...

— Bravo ! exclamă d. Serbenciu. — La masă ! — Apoi, către tregher: — Să ne anunți la trenul 33.

Și toată lumea a trecut în sufrageria nemțească. Bună sufragerie !... Dar halal să-i fie și d-nei Serbenciu că nu degeaba e vestită în tot Pașcanii! Ce răcituri de gîscă, cu usturoi „da' știi numai o idee", ce mai ciorbă de găină bătrînă, dreasă cu ou și cu lămîie, cu insule de aur pe deasupra, ce mai curcani umpluți, alături cu felioarele de mușchi, fraged ca roua, așezate în rînduri compacte, înnotînd în sosul lor între două movili de cartofe, rumeni ca niște cofeturi!... și două rațe

www.dacoromanica.ro

durdulii pe curechi prăjit — numai cît trebue — iar în mijlocul mesei, un castron cu harbuji murați „inaugurați în sara asta", ale căror felii roșii ca sîngele întărîtau adunarea la un atac crîncen al dușmanilor de pe masă! D'apoi strudelele cu mere și cu nuci, aduse în farfurii care impuneau respectul, și învîrtite cu sorțuri năstrușnice... ba și plăcinte cu poalele în brîu, tăvălite prin smîntînă „pentru cine a vra să mănînce"... Nu !... la multe mese a fost Todiriță Naum, dar mîncări așa gustoase — nu că e de față d-na Serbenciu — însă mai rar !...

Dar și pofta de mîncare a comesenilor știu c'a fost la înălțime! Și dacă o gospodină are cuvînt să se simtă oarecum cînd operele ei culinare sînt numai frunzărite, d-na Serbenciu trebue să rămînă foarte mulțămită: farfuriile cumpănite din greu la adus, sînt ușurate cît ai clipi din ochi de conținutul lor. Iar vinul — e din beciul d-lui Serbenciu — dumnealui ține totdeauna vin la pivniță — chiar dacă nu era de pe vremea Nemților, cît a fost de prețuit, numai slujitorii care manipulau gărăfile ar fi putut s'o mărturisească.

Todiriță Naum, avînd în dreapta pe Madam' Bursucescu (a cărei figură n'are nici o legătură cu numele) și la stînga pe Madam' Stăniloiu, a fost găsit de amîndouă „o grădină bărbat"... Și politicos !... toată sara... sărut mîna cuconiță în sus, sărut mîna cuconiță în jos....

Cînd ceasornicul din părete a început să sune miezul nopții, din odaia alăturată a apărut o mogîldeață gîrbovită, cu barbă albă, de cîlți, încîlcită, cu cojoc mițos întors pe dos, în spinare. Cum s'a arătat, a fost scos pe ușă a-

www.dacoromanica.ro

fară în blende şi cu picioare; apoi luminile s'au stins în tăcerea solemnă a comesenilor, şi după ce a douăsprezecea lovitură a încetat să mai vibreze, uşa s'a deschis cît e de largă, şi deodată cu aerul rece a intrat şi *anul nou* în chipul unei fetiţe, îmbrăcată în haine albe, cu plete blonde care-i cădeau în cîrlionţi peste umeri, iar în fiecare mînă cu cîte un trichel aprins. In ropotul aplauzelor, în strigăte de ura, amestecate cu acordurile solemne ale lăutarilor, anul nou păşeşte maestos...

E rîndul sorţurilor. D-na Serbenciu zice: „Inzăpădiţii!" şi toată lumea bătînd în palme, strigă: „înzăpădiţii ! înzăpădiţii!" Todiriţă se ridică şi, desfăcînd ciuculeţul de hîrtie, ceteşte în atenţia generală :

„In dorul amorului
„Săruţi gura cuptorului".

Şi rîs! şi bravo! şi bis! Şi se bate din palme şi din picioare de apropoul nostim ! iar d-na Stăniloiu — cuconiţa din stînga — făcînd ochii mai dulci ca strudela cea cu mere, a rîs dînd capul pe spate de i s'a atins guşuliţa, spunînd lui Todiriţă: „cum s'a potrivit !"

Dar deodată toată lumea tace ca prin farmec. Tac şi lăutarii. D. Serbenciu s'a ridicat în picioare aruncîndu-şi şervetul dela gît. In mînă ţine un pahar, pe care l-a umplut chiar atunci. Dumnealui e emoţionat dintr'un îndoit motiv. Pe faţă e alb ca peretele. Ridică paharul la înălţimea capului, parcă ar voi să se uite printr'însul. „Domnilor ! (glasul îi cam tremură). Să bem primul pahar (figură cam riscată) în onoarea şi în cinstea d-lui Naum şi..." Ei, lucru' dracului, i-a uitat numele...

www.dacoromanica.ro

— Chirilovici, îi spune d-na Serbenciu.

„Și Chirilovici... înzăpădiți în această noapte fericită, care în suferință, (d-na Stăniloiu suspină dureros...) departe de familiile lor, (o cucoană bătrînă aprobă cu melancolie) în mijlocul troienelor de omăt... care ne-au făcut plăcerea să rămîie la noi... ă... și să bem împreună un pahar de vin (litotă). Să trăiască !"

Și oaspeții toți aplaudînd frenetic: „Bravo !" „Ura!" „Să trăiască înzăpădiții!" Iar țiganii furioși scoaseră din arcușuri acorduri de circumstanță...

D. Serbenciu, după ce-a sfîrșit cuvîntul, și-a făcut loc, și amețit de entuziasm, a venit să ciocnească cu Todiriță. Și sărutîndu-l frumos l-a îmbrățișat, în mînă cu paharul de vin, pe care, din pricina confuziunii momentului, l-a vărsat în ceafa d-nei Stăniloiu. Și tot așa a îmbrățișat pe Chirilovici, pupîndu-l și pe dînsul dulce. Iar după ce cheful s'a mai potolit și mesenii s'au așezat pe la locurile lor, Todiriță s'a ridicat și el grav, și învîrtind complimentul cu mult meșteșug, l-a întors cu prisosință asupra d-lui Serbenciu „amabilul amfitrion și mai ales amabila noastră amfitrioană, care cu atîta grație... etc. etc. etc..." In veselia generală, d. Serbenciu făcînd șervetul ghem l-a svîrlit în scripca lui Nestoraș, poruncindu-i :

„Am un leu și am să-l beu !"

Și pe cînd artistul își tremura glasul ca să-i dee mai mult farmec, iar d. Serbenciu îi bătea tactul cu degetul, ușa s'a deschis și tregherul anunță: „A sosit trenul".

www.dacoromanica.ro

— Eși afară ! răcni d. Serbenciu. Apoi către Todiriță: — Dacă mă iubești, pleci c'o *s'tă pa'zeci și t'i.*

Todiriță, care la vederea mesagerului înghețase mai rău decît adineaorea cînd văzuse mogîldeața *anului vechiu,* răspunse:

— La voia dumitale, nene Serbenciu !

Cafelele se iau în salon... lumea se scoală dela masă. D. Serbenciu declară:

— Eu... n'am ce face... acolo!... locul meu e... aici !

Aceste vorbe, care aveau de scop să arate oarecum care-i va fi preocuparea dumisale constantă pentru restul nopții, au fost începute cu glasul unui bas *cantabile* în retragere și sfîrșite în tonul unui soprano răgușit. Iar ca să arate și mai bine unde înțelegea dumnealui să stăruiască, a făcut și un gest elocvent cu mîna dreaptă, pe care a scăpat-o însă în spre vîrful nasului. Apoi, luînd o hotărîre, se adresă lui Nestoraș:

— Mă țigane!... cioară !... vină ici!...

Nestoraș, încîntat de apelativele d-lui Serbenciu, se apropiă ținînd vioara de gît.

— Să-mi zici de *jele,* mă !

Și d. Serbenciu, cu picioarele întinse în toată lungimea lor, cu capul foarte mobil, avînd o sticlă cu vin dinainte, bătea tactul muzicii — un tact capricios — iar Nestoraș, aproape de dînsul, îi zicea cu cea mai mare încordare după pofta inimii, uitîndu-se în ochii lui ca la un capelmaistru versat...

D. Serbenciu încercă să strige:

„In-ză-pă-dății !... eu... vrau să 'ie 'ndată... în... zăpă'ii !

Și cu glas de găină cu cobe, strigă: —

www.dacoromanica.ro

„Tod'ță!....” apoi făcînd o sforțare: „Don'le... *Cosmilescu!*”

Din odaia alăturată cu salonul se auzea însă timbrul gros al lui Cosmilescu — *alias* Chirilovici — amestecat cu aceleași tonuri subțiri: — „cît pontezi? — plus patru — a! am să mă supăr, cuconiță!”... așa că d. *Cosmilescu* a fost nevoit să refuze invitarea plină de atenție a d-lui Serbenciu, rămînînd să împărtășească voia bună a „amabilului amfitrion” numai Todiriță Naum.

— Tod'ță puiulē!... 'ngă 'ine!...

Și așezîndu-l lîngă dînsul, îi zise cu vorba îngînată:

— Eu... frate Tod'ță... mi-ai făcut mare plăcere.. da știi... mare plăcere! Să trăești!

Și d. Serbenciu, ca să întărească și cu fapta, pupă iarăși dulce pe Todiriță, după care deșertă paharul cu multă convingere.

. . . . . .

Cînd ziua albă a început să se arate prin geamurile înghețate, musafirii și-au adus aminte că au și ei case. Todiriță își simte capul greu.. a ciocnit cam mult... și măcar că ține la chef, dar oricum, parcă pămîntul nu-i opune destulă rezistență. Cei însurați s'au dus mai devreme; au rămas cîțiva burlaci, care, în picioare, trinchesc pentru anul nou:

— La mulți ani, domnule Naum!

— Incîntat de cunoștință, don'le Oprișanu.

— Cînd ne-a fi mai rău, tot așa să ne fie...

— *A la vôtre,* Oprișene. Să-ți văd partidul la putere!

www.dacoromanica.ro

— Să te-audă Dumnezeu, nene Mincule, că cu hoții ești de liberali...

Lui Todiriță îi sări țandura:

— De ce-s hoți, dom'le ? întrebă el ațos.

— Ei asta-i! parcă dumneata nu știi, — răspunse Oprișanu.

— De ce, dom'le... De ce ?... Te rog spune-ne și nouă...

— Păi, nu i-a prins ?

— Cum i-a prins ? Cu ce i-a prins ?.. Eu nu știu nimic...

— Cu gazu'...

— Ei, cum ?

— Ei, cum !... Cu mîna în buzunarul comunei, cum ?

— Pen'ce ?

— Pentrucă sînt tîlhari...

— Cum *talari ?* te rog explică...

— Iac'așa ! N'ai văzut facsimilul ?

— Ce *faschimil,* don'le ?... Ce sfax... ce fasc... ?

— Apoi nu te fă că nu știi!... facsimilul....

— *Dumneta* l-ai cetit?

— Eu nu l-am cetit... dar toată lumea l-a cetit...

— A pățit-o Oprișanu — zise doctorul Mincu făcînd cu ochiul.

— Și-apoi și cu Creditul... reluă Oprișanu...

— Nu schimba chestia, don'le! strigă Naum furios, punînd mîna în pieptul adversarului. Nu schimba ! Ne-ne-ne-ne ! Nu schimba ! Dovedește !

D. Serbenciu, care tocmai atunci apăru pe ușă, interveni:

— Don'lor!... vă rog... lăsați politica... mai 'ine luați d'aici...

www.dacoromanica.ro

— Nu-nu-nu-nu!... dovedește!... strigă Todiriță.

— Toată lumea știe, afirmă Oprișanu.

— Apoi nu!... Ai să-mi faci pe loc dovada...

Dar d. Serbenciu, foarte solemn:

— Vă rog, don'lor!... vă rog!... în casă la mine... nu vrau politică... fără politică... don'le To'iță!...

— Să dovedească! ținea mereu Naum.

D. Serbenciu se vîrî între dînșii:

— Frate Costache!... eu cunosc pe don' Naum... 'm'ealui cînd spune o 'orbă...

Dar Naum:

— Să dovedească!

Și pe cînd Todiriță Naum se băga în sufletul lui Oprișanu silindu-l să-i facă dovada, ușa se deschise și tregherul apăru din nou:

— Domnu' Șef, trenul 143...

Naum răcni:

— De ce-s hoți, don'le?

Dar d. Serbenciu:

— Don'le Naum!... iaca o s'tă pa'zeci și t'i... împăcați-vă!

— Intîi să dovedească!

— To'iță!... uit'e în ochii mei, puiule!... Dacă mă iubești...

Și d. Serbenciu apucînd pe adversari de după gît, îi aplecă de capete, măcar că amîndoi se înțepeniră în cerbice, silindu-i astfel să se apropie unul de altul. Naum sărută pe Oprișanu, iar d. Serbenciu, pe Naum și Oprișanu, ba și pe doctorul Mincu, care beneficiă și el ceva — pe nedreptul, nu-i vorbă — din recompensa dulce a împăciuitorului...

Todiriță zise advocatului, cu glas blajin de astădată:

— Acu... trebue să-mi faci dovada.

www.dacoromanica.ro

Dar d. Serbenciu cu un gest imperativ:

— *Finis Poloniae!*

Discuția prin urmare se închide. Trebue să se grăbească, căci trenul e la peron. Chirilovici și Naum mulțămesc frumos d-nei Serbenciu, care îi roagă „să scuzeze", apoi urmați de stăpînul casei, de Oprișanu, doctorul Mincu și încă de doi, pornesc cu toți în spre gară. Nu e vînt, nici nu mai ninge. E ger strașnic... și aerul rece face mult bine călătorilor, dar mai ales d-lui Serbenciu. La gară ei intră repede în restaurant: pînă la plecare, mai este.

— Pricop! ia dă-ne o sticlă de vin înfundat, de cel care îmi place mie, poruncește d. Serbenciu.

Vinul sosește, iar prietenii noștri, în picioare, beau pentru despărțire:

— Ei, să trăești, nene Serbenciu!

— Vivat!

— Poftim și la Iași, d-le Serbenciu! zise Chirilovici.

— A! cînd îi veni în București... să știi că mă supăr... vivat! tot acolo stau... și d-ta, d-le Oprișanu... să trăești!... facem un chef la bodega lui Mircea...

— Cu plăcere, cu plăcere!...

— Prosit!... în sănătatea d-nei Serbenciu!

Naum și Chirilovici se grăbesc. Mașina pufăie pe linie ca un monstru astmatic și răsuflarea ei greoaie întreține neliniștea călătorilor.

— Este vreme... n'aveți grijă!... îi liniștește d. Serbenciu... biletele sînt valabile... Pricop, încă una!... da' repede! Apoi, către cei doi prieteni: — Adecă, de ce v'ați grăbi așa?

Todiriță scoase ceasul.

www.dacoromanica.ro

— Domnule Naum... Domnule Chirilovici... ba nu, zău... să fim oameni de înțelegere... eu nu vorbesc multe... știți ce?

— Ce, nene Serbenciu ?

— Rămîneți la potroc!

— A ! nu se poate, răspunseră în cor Naum și Chirilovici, cărora — nu se știe de ce — cuvîntul *potroc* le umplu gura de apă.

— Am pus să se facă un pui de potroc, să-ți înghiți și limba.

Amîndoi călătorii înghițiră în sec.

— Cu clapon, domnule Naum!

Și d. Serbenciu făcu cu mîna, în mic, semnul pe care acarii la drumul de fier îl fac mare, în fața primejdiei însă.

— Serios, d-le Naum... plecați cu 35... un ceas mai mult ori mai puțin...

Portarul anunță cu glas solemn că trenul de pe linia a doua pleacă la Iași.

— E foarte greu... zise Naum gînditor.

Dar Chirilovici:

— Ardei ai ?

— He-he-hei!... făcu d. Serbenciu... îți sare căciula din cap.

Cei doi amici se consultară din nou cu privirile, iar Todiriță:

— E drept că azi toată lumea doarme.

— Mai așa! aprobă d. Serbenciu.

— Și dacă n'am fost cînd trebuia...

— Haide rămîneți! interveni și Oprișanu.

— Zici că mai avem un tren?

— Cum nu! 35, la patru. Bravo! Apoi către tregher: „scoboară bagajele! Pricop, încă una!"

Și pe cînd conductorul striga afară: „Poftiți în tren, domnilor!", prietenii noștri pără-

www.dacoromanica.ro

seau restaurantul, luînd din nou drumul spre locuința d-lui Serbenciu. Aproape de casă, acesta zise entuziasmat:

— Așa potroc n'ai mîncat de cînd ești, nene Todiriță!

www.dacoromanica.ro

Invingătorul lui Napoleon

In vara aceea profesorul Caranfil se dusese să petreacă vacanţa la Mănăstirea Neamţului, şi în ziua cînd i s'au întîmplat cele ce mi-a povestit, făcuse o escursie cu mai mulţi prietini şi cunoscuţi prin împrejurimile mănăstirii pînă dincolo de schitul Procovului. Cînd a ajuns acasă, la părintele Chiprian, la care îşi avea locuinţa, înnoptase deabinelea şi Caranfil se gîndi cu plăcere la aşternutul lui moale, unde avea să se odihnească de oboselile zilei. Intrînd înăuntru, îşi aruncă ca de obicei privirile la gravurile vechi de pe pereţii camerei sale. Pe un părete, portretele lui Alexandru II şi al împărătesei Maria Feodorovna, pe care vremea lăsase fel de fel de urme, stăteau alăturea de împuşcarea lui Maximilian, iar pe păretele din faţă era Sfînta Agură, şi mai încolo, chipul lui Napoleon, făcut după o ilustraţie a timpului.

Caranfil se pregăti să se culce, gîndindu-se la tot felul de lucruri. Petrecuse bine în ziua aceea într'o companie veselă şi plăcută... Aici Caranfil surîse. Peste cîteva zile va face o nouă escursie, la Cetatea Neamţului, unde nu fusese niciodată. „Săracul Ştefan cel Mare, se gîndi el, mare om!" Şi Caranfil, într'un acces de patriotism, îşi scoase surtucul făcînd doi

www.dacoromanica.ro

paşi prin odaie şi se opri în faţa lui Napoleon.

„Teribilă figură", continuă profesorul fixînd chipul împăratului. „Dar a dat şi el de dracul la Waterloo şi ducele de..."

Aici Caranfil se opri, căci nu-i veni repede în minte numele eroului dela Waterloo.

„Să mă culc, se gîndi el, căci trebue să mă scol de dimineaţă... Mîne stau acasă... termin pe Tolstoi... şi-apoi poimîne... Cum îi zice?... ducele de... de... Ei, dă-l dracului...", încheie el, şi se vîrî în aşternut.

Caranfil îşi puse mînile sub cap şi închise ochii, hotărît să doarmă, dar ceva îl împiedica. „Stăi, frate, cum îi zice?"... Şi el îşi fixă toată atenţia pentru a scoate din mulţimea cunoştinţelor şi a numelor proprii înmagazinate în capul său, numele eroului englez.

„Ce-mi pasă la urma urmei?"... se gîndi Caranfil, cînd văzu că ducele refuză să iasă la lumină... „Ia să dorm mai bine"... Şi făcu o mişcare foarte hotărîtă care arăta că voeşte să doarmă cu tot dinadinsul.

„Cu toate acestea, trebue să-mi aduc aminte..." zise peste puţin Caranfil... „ducele... cum îi zice... ducele de..." Dar ducele de... refuză cu îndărătnicie să se arăte...

„Ei, de-acu, destul!"... îşi porunci aspru profesorul şi se întoarse cu faţa la părete. El stătu aşa cîtva timp, apoi deschise ochii şi zise: „tot e devreme. Ducele de... Bal... nu... ducele de Cal... nu... ducele de Ac... parcă nu începe cu A... ducele de... Ram..." Dar cu tot procedeul acesta mnemotecnic numele generalului rămase ascuns în adîncimi insondabile, ceea ce făcu pe Caranfil să esclame tare:

www.dacoromanica.ro

„Sînt un prost şi un dobitoc, treaba asta am acu?" Şi ca să deie o desminţire categorică acestei păreri defavorabile despre dînsul, închise din nou ochii şi se întoarse cu spatele la Napoleon, manifestaţie care arăta lămurit intenţia lui hotărîtă de a rupe orice comunicaţie intelectuală cu dînsul. Dar imediat se sculă pe jumătate şi fixă un punct în spaţiu cu o vădită încordare... Eroul englez rămase tot anonim!

Caranfil se trînti pe pat, apoi deodată svîrli oghialul de pe el, se dădu jos şi începu să se plimbe dela un capăt la celălalt al odăii.

„Ia să vedem. zise el tare... S'o luăm încetişor... Aşa!".

Şi începu ca la şcoală să-şi pună întrebări şi să deie tot el răspunsurile:

— Unde a fost învins, mă rog, Napoleon ? — La Waterloo. — Foarte bine. — Cine l-a învins? — Ducele de..."

Caranfil se opri la figura lui Napoleon, pe care o fixă cu tenacitate, ca şi cum ar fi voit să ceteasca în trăsăturile eroului francez numele duşmanului său. Dar împăratul stătea mîndru şi nu voi să se lese ademenit de manopera profesorului. De aceea începu iarăsi cu întrebările, plimbîndu-se agitat prin odaie: „Cine a fost învingătorul lui Napoleon? — Ducele de..."

Intrebarea asta a fost pusă acuma cu toată vehemenţa trebuincioasă împrejurării, iar răspunsul fu dat aşa, ca şi cînd profesorul ar fi voit să surprindă pe un duşman nepregătit. Zădarnic însă şi acest artificiu!

Se vede bine că ducele era hotărît, cu tot dinadinsul, ca în noaptea asta să petreacă în locuinţa lui aeriană pe sama amicului nostru.

www.dacoromanica.ro

Caranfil se opri în mijlocul odăii şi zise cu tonul cel mai convingător: „Să fiu cuminte... să aştept pînă mîne... nu-i cine ştie cît... Atunci voi afla desigur". Şi profesorul, ca încheiere la această judecată, iarăşi fixă un punct în spaţiu. „Şi apoi serios... ce-mi pasă la urma urmei cine l-a învins?!... Dracul să-i iee pe amîndoi!... Haide, Caranfile... nu fi nebun... La culcare!"

Intr'adevăr, în urma acestei admonestări aşa de înţelepte, Caranfil se culcă iarăşi, închise ochii, şi îşi puse şi o pernă peste cap. Dar nu trecură nici cinci minute şi el ridică capul şi zise încetişor : „Kutusoff, Blücher, Schwarzenberg..." Dar nici în tovărăşia soţilor lui de arme generalul englez nu voi să iasă la iveală, ceea ce făcu pe Caranfil să-şi vîre faţa adînc în perne şi să bată din picioare ca un desperat, trimeţînd la toţi dracii pe Napoleon, împreună cu duşmanii lui.

El se sculă, udă un prosop cu apă rece, se legă cu el la cap, apoi începu să se plimbe prin casă furios, repetînd ca un şcolar bucher: „Napoleon a fost învins la Waterloo... stăi... stăi... stăi! — Cine a învins pe Napoleon la Waterloo? — Ducele de..."

Cum se plimba astfel prin casă, deodată o licărire fericită îi lumină faţa şi Caranfil se opri pe loc şi zise tare, cu cea mai desăvîrşită convingere, uitîndu-se fix la o crăpătură în podele: „Toţi oamenii sînt muritori... ducele de... e om... deci ducele de... e muritor".

Să nu creadă cumva cetitorul că, sub influenţa acestei idei fixe, mintea amicului nostru Caranfil o luase pe cîmpii mănăstirii. Nu, de loc! Ce era? El îşi adusese aminte că odată, mai de mult, învăţase la universitate,

www.dacoromanica.ro

într'un manual de logică al unui englez, acest exemplu de silogism, în care ducele învingător era subiectul din propoziția minoră; și dacă istoria îl trădase în noaptea asta blestemată, sperase un moment că cel puțin filozofia îi va veni în ajutor.

De prisos însă ! Simțea că îi va fi cu neputință să doarmă. O durere mare de cap îl cuprinse, o durere nervoasă... insuportabilă. Caranfil deschise fereastra și o răcoare plăcută veni în odaie, răcorindu-i capul înfierbîntat. De pe dealul din față, dinspre Pleș, se auzea fîșiitul brazilor. Luna lumina întinderile, și la lumina ei, chipul lui Napoleon se deslușea lămurit pe păretele opus. Caranfil îl fixă încă odată cu aceeași intenție de mai adineoarea, dar împăratul, cu capul întors în profil, cu mîna dreaptă în deschizătura jiletcii și cu cea stîngă la spate, îl înfrunta vădit cu aerul lui rece și disprețuitor.

Această chestiune începu să iee pentru Caranfil proporțiile unei adevărate nenorociri. Unde să afle?... Ce să facă ?... Cu neputință să doarmă!... Și se plimba prin casă, cu pași mari, vorbind singur și gesticulînd:

„A fost în Portugalia... Cine a fost în Portugalia ?... Ducele de Brag... nu... Toți oamenii sînt muritori... Cum de l-am uitat?... Ducele de Rag... lua-l-ar dracu..."

Imposibil !

Un moment se gîndi la popa Chiprian... dar nu !... era o prostie... o văzu singur Caranfil... căci de unde putea să știe călugărul numele generalului englez ?

Unde să se ducă?... Cum să afle? Da! se va duce la amicul său Vasiliu... el singur îl va putea liniști. Pînă dimineață era prea mult.

www.dacoromanica.ro

Caranfil se îmbrăcă, se încălță și ieși din casă. Vasiliu stătea tocmai în Vovidenie... dar n'are afaceare. Caranfil porni într'acolo.

Cînd să iasă, văzu lumină la Chiprian, care ședea alături într'o cocioabă veche, și Caranfil stătu pe gînduri un moment... Nu, desigur, e o prostie... de unde are să știe el ?"

Dar împins de o trebuință nehotărîtă se trezi înăuntru....

Călugărul, un bătrîn de vre-o 80 de ani, se închina cetind dintr'o carte. Văzîndu-l, întrebă pe chiriașul său:

— Nu v'ați culcat încă ?

— Ba da... dar nu mi-i somn. M'am mai uitat la cadrele cele de pe pereți.

— Iaca acuși toacă de utrenie, zise călugărul.

— De mult ai tablourile, părinte ?

— Le am dela părintele Ioachim.

— Ai și pe Napoleon. Mare împărat a fost...

— O fi fost, da.

— Dar sfinția ta știi cu cine s'o bătut el ?

Călugărul se uită la dînsul, apoi:

— S'o fi bătut și el cu *Hosman Pașa*.

— D'apoi bine, părinte, zise cu ciudă Caranfil, dumneata nu știi peste ce țară a domnit Napoleon ?

— Cum nu ? peste țara nemțească.

Caranfil îl lăsă în plata Domnului și plecă la Vasiliu.

Era o noapte dintre cele mai frumoase. De pe cărarea care duce spre deal, în Vovidenie, se vedea o priveliște minunată, dar lui Caranfil de altele îi ardea acum: „A comandat cu Blücher... Prin urmare, cine a co-

www.dacoromanica.ro

mandat cu Blücher ? Toţi oamenii sînt muritori... Ducele de... este om..."

De prisos toate procedeele! Noroc că nu mai era mult pînă la Vasiliu.

Cînd a ajuns în Vovidenie era miezul nopţii. O linişte mare stăpînea toate împrejurimile... Numai toaca mănăstirii se auzea lămurit, cînd mai încet, cînd mai tare, iar din fundul codrilor care împrejmuesc din trei părţi mănăstirea din deal, o altă toacă, de la un schit misterios, răspundea cînd mai tare, cînd mai încet...

Caranfil bătu în geamul prietinului său strigîndu-l pe nume.

— Cine-i acolo ? se auzi dinăuntru.

— Eu.

— Tu eşti ?

— Da. Dormeai?

— Adormisem, da' ce-i?

— Te rog, cum îi zice generalului englez care a învins pe Napoleon la Waterloo ?.... Comandantul luptei....

Urmă o mică pauză, după care Vasiliu întrebă :

— Ai înnebunit ?

— Te rog, lasă gluma la o parte, spuse Caranfil. şi răspunde-mi.

Vasiliu nu răspunse, dar se auzi un mic sgomot în casă şi după puţină vreme, uşa sălii se deschise şi o figură îmbrăcată în alb, cu surtucul între umere, apăru în cerdac:

— Ce ai, bre ?

— N'am nimic, răspunse Caranfil, am uitat numele învingătorului lui Napoleon şi mă chinuesc de-aseară să aflu cum îi zice şi nu pot.

— Pentru asta ai venit ?

www.dacoromanica.ro

— Pentru asta.

— Nu cumva ai fost azi pe la Casa de nebuni ? îl întrebă foarte serios Vasiliu...

— Nu vorbi prostii... te rog, răspunde-mi.

Vasiliu se gîndi un moment, apoi zise: „Nu-mi aduc aminte".

Caranfil insistă: „Adă-ţi aminte... te rog... e duce... duce de... adă-ţi aminte... a fost comandantul suprem la Waterloo... A luptat întîi în Portugalia. E duce...

Vasiliu păru că se gîndeşte adînc. Caranfil adăugă:

— El îi care a zis în focul luptei la Waterloo: „să murim pentru bătrîna Anglie"'. Ţi-aduci aminte ?.

— Să murim pentru Bătrîna Angliei ?

— Da, da, da ! zise bucuros Caranfil.

Vasiliu se gîndi în urma acestei lămuriri, pe cînd Caranfil îşi ţinea răsuflarea.

— Nu-mi aduc aminte.

— Gîndeşte-te... te rog, gîndeşte-te... a fost ministru pe la 1828.

— La 1828 ?

— Da... în cabinetul lui Robert Peel.

— Metternich ?... zise cu oarecare sfială Vasiliu.

Caranfil se înfurie:

— Bine, măi, Metternich e englez ? Atîta istorie ştii tu ? Să-ţi fie ruşine să spui asemenea prostii, ce dracu?!

Şi o mare descurajare cuprinse pe Caranfil.

Vasiliu îi răspunse liniştit :

— Ia ascultă, bre, ai venit să-mi faci scandal... în mijlocul nopţii? Haide pleacă de-aici, căci mi-i şi frig...

— Te rog, zise Caranfil schimbînd tonul.

www.dacoromanica.ro

Nu te supăra... mai gîndeşte-te oleacă... Nu-i Metternich...

Vasiliu se gîndi, ce-i dreptul, dar răspunse:

— Nu... nu-mi aduc aminte.

— Nu-ţi aduci aminte, sau nu ştii ?

— Nu-mi aduc aminte.

— Te rog... adu-ţi !

— Lasă-mă în pace, mi-ai stricat somnul... nu-mi aduc aminte. Ce dracu, eşti nebun, sau îţi baţi joc de mine ?

Şi Vasiliu intră înăuntru şi încuiă uşa.

Caranfil rămase un moment pe gînduri. Îşi duse mîna la frunte, după care operaţie urmă o vorbă grozavă, plină de năduh, probabil la adresa ducelui... ista... cum îi zice... căruia, desigur, nici un englez şi nici un alt om nu i-o adresase pînă atunci.

După aceea porni încetişor la vale tot cum venise.

Pe drum se oprea din cînd în cînd: „Nu se poate... nu se poate... ducele de... ducele de Mag... nu... ducele de Bag... nu !... stăi..." Şi el deslănţui imediat un torent de vorbe uşurătoare, care învăluiră deopotrivă pe duce, mănăstirea, pe amicul Vasiliu, în special, şi toate trebile omeneşti în general. Apoi, întocmai cum ar striga la telefon: „Waterloo !.... Ducele de..."

Caranfil ajunse acasă, fără să poată stabili nici o asociaţie psihologică, etimologică sau cronologică între diferitele lucruri scoase de dînsul la lumină în acea noapte blestemată şi numele ducelui victorios. De la uşă, se asvîrli desperat pe pat. Stătu un moment aşa, fără să se mişte, apoi se sculă, deschise geamul, se plimbă prin casă uitîndu-se cu o ură

www.dacoromanica.ro

feroce la Napoleon. Impăratul sta rece şi nepăsător !

In urmă, se desbrăcă, se descălţă aruncîndu-şi ghetele cine ştie unde şi se vîrî în aşternut trăgîndu-şi oghealul peste cap.

Dar deodată sări din pat ca muşcat de şarpe şi se năpusti asupra unei lăzi care stătea în fundul odăii. „Dobitoc ce sînt !" strigă tare Caranfil dîndu-şi o tiflă. Apoi, de la ladă alergă la masă, pe care o pipăi pe deasupra căutînd chibriturile, gratificîndu-se într'una cu titlul de dobitoc, pe urmă dete fuga la geam, unde iar făcu nişte mişcări ca şi cum ar fi cîntat pe un instrument cu clape, apoi îşi înşfăcă hainele şi tremurînd de nerădare scotoci prin toate buzunările. Negăsind ce-i trebuia nici aici. se aruncă iar asupra lăzii începînd să bojbăiască înăuntru prin întuneric, dete peste o carte mică şi groasă şi, stăpînit de un singur gînd, se repezi afară ca un turbat, oprindu-se din fugă lîngă un felinar care era cam la vre-o două sute de metri de la casa lui. Acolo el deschise dicţionarul şi ceti la cuvîntul *Napoleon*:

„Fu învins la Waterloo în ziua de 18 Iunie, de către armatele coalizate, subt comanda ducelui de Wellington, şi..."

„A, ha! bun! luate-ar dracu!... strigă Caranfil uşurat. Ducele de Wellington". Urmă încă o vorbă romînească, adresată exclusiv Englezului, de astădată de satisfacţie însă.

Şi tremurînd de frig, temîndu-se să nu-l vadă cineva desculţ şi în costumul acela, Caranfil fugi iute înapoi, se culcă liniştit şi adormi îndată.

www.dacoromanica.ro

BIBLIOGRAFIE

Scrierile din această antologie sînt extrase din următoarele volume:

I. L. CARAGIALE, *Opere.* Vol. I şi II. Nuvele şi Schiţe. Ediţie îngrijită de *Paul Zarifopol.*
Editura „Cultura Naţională".

I. A. BASSARABESCU, *Vulturii.*
Editura „Cartea Romînească".

I. AL. BRĂTESCU-VOINEŞTI, *In lumea dreptăţii* şi *Intuneric şi lumină.*
Editura „Cartea Romînească".

D. D. PATRAŞCANU, *Schiţe şi amintiri* şi *Timotheiu Mucenicul.*
Editura „Viaţa Romînească".

www.dacoromanica.ro

CUPRINSUL

Pag.

I. L. CARAGIALE

D-l Goe 5
Vizită 12
Bubico 18
Petiţiune 26

I. A. BASSARABESCU

Spre Slatina 35

I. AL. BRĂTESCU-VOINEŞTI

Vîrcolacul 49
Conu Alecu 54
„Călătorului îi şade bine cu drumul“ 60
Metamorfoză 71

D. D. PATRAŞCANU

Inzăpădiţi! 77
Invingătorul lui Napoleon 99

Bibliografie 109

www.dacoromanica.ro

In „Biblioteca Școlară“

Au apărut :

1. **C. Negruzzi** Opere alese
2. **Gh. Panu** Amintiri dela „Junimea“ din Iași
3. **M. Eminescu** Versuri și Proză
4. **Antologia umorului romînesc**
   Vol. I: I. L. Caragiale, I. A. Bassarabescu, I. A. Brătescu-Voinești, D. D. Patrașcanu.
5. **Critică literară romînească**
   Vol. I: I. Heliade Rădulescu, M. Kogălniceanu, T. Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea.

Sub tipar:

6. **G. Coșbuc** Antologie
7. **Gala Galaction** Opere alese
8. **Basme romînești**
9. **Școala ardeleană** Vol. I: Scrieri istorice
10. **Literatura filozofică:** V. Conta, T. Maiorescu, C. Rădulescu-Motru, A. D. Xenopol

www.dacoromanica.ro

Atelierele „Adevĕrul“ **Prețul 20 Lei**